

YAZARLAR

(aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal)

İyul 2021 (07)

(2021-ci ildən çıxır)

Təsisçi və baş redaktor: Zaur Ustac.

Texniki redaktor: Tuncay Şəhrili.

Məsul katib: Araz Şəhrili.

Fəxri redaksiya heyəti: Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli Axundov, Lev Tolstoy, Əhməd bəy Ağaoğlu, Əbdürəhim bəy Haqverdiyev, Cek London, Əliqulu Qəmküsər, Vintsas Kreve, Üzeyir Hacıbəyov, Pənahi Makulu, Səməd Vurğun, Şəhriyar, Bayram Bayramov, Hüseyn Arif, Bəxtiyar Vahabzadə, Cabir Novruz, İldırım Əkbəroğlu (Füzuli), Ali Mustafayev, Mustafa Müseyiboglu, Ülvi Bünyadzadə.

Redaksiya heyəti: Ayətxan Ziyad (İsgəndərov), Aydın Xan Əbilov, Vüqar Əhməd, İradə Aytel, Qılman İman, Təranə Məmməd, İbrahim Rüstəmlı, Pərvanə Bayramqızı, Kamal Camalov, Aysən Rəhim, Taleh Xəlilov, Aysel Nazim, Təvəkkül Goruslu, Əsmər Hüseyn Xan, Rahim Üçoğlanlı, Ülkər Nicatlı, Şahnaz Şahin, Əjdər Əlizadə, Təranə Arifqızı, Mayıl Dostu, Gülsən Mustafa, Mövlud Ağamməd, Nərgiz Mirzəyeva (Azərbaycan), Leyla Oruc, Faruk Habiboglu, Yaşar Özmen, Gülsen Aksoy (Türkiyə), Rafiq Hümmət (Gürcüstan).

BU SAYIMIZDA

Baş redaktordan.....	3
Aydın Xan (Əbilov). Çingiz Abdullayev.....	4
Akif Abbasov. Anonim	10
Nizami Cəfərov. Əsəd Cahangir - 55.....	14
Nuranə Rafailqızı. Şeirlər.....	34
Aysu Türkel. Qısa və mənalı ömür.....	42
Zaur Ustac. Əli bəy Azəri – Hərbi Zəngilan.....	47

Azərbaycanın ilk hibrid jurnalı olan “Yazarlar”ın çox dəyərli yazarları və oxucuları bizim yalnız bir məqsədimiz var ki, o da **“Yaradıcı uşaq - gənclərin dövrü mətbuatda çıxışını asanlaşdırmaq , onların tanınmasına köməklik göstərmək”** olmaqla məramnaməmizdə çox aydın şəkildə qeyd olumuşdur. Aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal olan “Yazarlar” kitabxanalar üçün ənənəvi qaydada məhdud sayıda nəşr olunur və elektron formatda bir neçə sabit, dayanıqlı, təhlükəsiz platformdan PULSUZ olaraq yayımlanır. Jurnalın bu günə qədər çap olunmuş bütün nömrələrini **BİTİK.AZ** saytından sifariş yolu ilə əldə edə bilərsiniz. Eyni zamanda Wahtsapp: (+994) 70-390-39-93

“YAZARLAR, ANCAQ YAZARLAR...”

© YAZARLAR.

Zaur USTAC

BAŞ REDAKTORDAN

Salam olsun, çox dəyərli oxucum! Şükürlər olsun, Böyük Allaha! Sizlərlə hər yeni görüş həyat-yaşam nişanəsi, inkişaf və tərəqqiyə doğru atılan daha yeni bir addim sayılır bizim üçün. Jurnalımızın beşinci sayında xoş gördük sizləri! Saydan-saya təkmilləşməyə, müəyyən çatışmazlıqları aradan qaldırmağa çalışırıq. Bu məsələdə Siz də öz rəy və təkliflərinizi bildirməklə biziə yardımçı ola bilərsiniz. Sizin yardımınızla addim-addim məqsədimizə doğru irəliləyirik.

Bu sayımızda da ümumi amalımıza xidmət edən yazılarla görüşünüzə gəlmışik. Məqsədəimizə müvafiq olaraq gənc yazarlardan Aysu Türkelin şəhid Eldar haqqında yazısını təqdim edirik. Eyni zamanda Aydın Xanın Çingiz Abdullayev, Nizami Cəfərovun Əsəd Cahangir haqqında olan yazıları ilə, Goyçayda yaşayıb-yaradan həkim-şair Nurana Rafailqızının şeirləri ilə, Əli bəy Azərinin “Hərbi Zəngilan” kitabı haqqında olan bəndənizin yazısı ilə tanış ola biləcəksiniz. Xoş gördük sizləri! “Yazarlar”ın söz dünyasına xoş gəlmisiniz!

Aydın XAN (ƏBİLOV)

ƏDƏBİ-MƏDƏNİ FİKİR HƏYATINDA ÇİNGİZ ABDULLAYEV

XXI əsri kreativ intellektuallar dövrü də adlandırırlar: tanınmış elm, mədəniyyət və ədəbiyyat xadimlərindən tutmuş, sıravi sosial platformalarda özünü tanıtmaga çalışan blogerlərə qədər hər kəs tarixdə qalmaq üçün nəsə fərqli mövqə ortaya qoymağa çalışır. Mədəniyyət tarixi belə estetik-intellektual texnologiyalarla boldur, fəqət milyonlarla kulturoloji hadisə, fakt arasında fərqlənərək özündən sonra humanitar fikri irəli aparan düşüncə sahiblərinin sayı elə də çox deyil.

Almanların təbirincə yazsaq, mədəniyyət şifrlərinin ötürücüsü – kültürtragerlərimizdən biri də Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi, milli “PEN-klub”un prezidenti, Xalq yaziçisi, professor, respublikamızın və xarici ölkələrin saysız-hesabsız ordenlərinin, medallarının, ədəbi-mədəni mükafatların laureati, kitabları fərqli dillərdə milyonlarla tirajla nəşr olunan Çingiz Abdullayevdir. Bu işıqlı dünyaya gəlişinin 50 illik yubileyi idi.

Yanılmırıma, özüm tez-tez təkrarlamağı xoşlayıram, bir neçə yazımda da xüsusi vurgulamışam: dünya şöhrətli detektiv ustamız özünün çoxsaylı kitablarıyla, fərqli – intellektual mövqeyi,

oxunaqlı əsərləri ilə dünyaya çıxarılaşır, fikir tariximizdə qalası milli kulturoloji sərvətimizdir.

Bəli, indiki ineqrasiya dövrünün dəbdə olan ifadəsiylə yazsam, insan kapitalının, intellektual-kulturoloji zəhmətin payının get-gedə artdığı bir vaxtda geniş oxucu kütləsinə ünvanlanmış dəyərli əsərlər yaradan şəxsiyyətlərimizdən biri – qlobal kreativ biznes sahəsində öz yerini möhkəmləndirən əsl Azərbaycan milli art-brend sayılsa da, sonuncu uğurlu Qarabağ savaşında ölkəmizdə, xüsusən də xaricdə və internetdə, sosial şəbəkələrdə sərgilədiyi qətiyyətli mövqeyi ilə həm də növbəti dəfə (artıq neçənci səfərdir!) sübut etdi ki, əsl tarixi-mədəni şəxsiyyətdir! Geniş nəzər salanda, heç də sərr deyil ki, Çingiz Abdullayev nəinki respublikamızda, – boynumuza alaq: son illərə qədər bir neçə rusdilli romanlarını çıxmış şərtlə, yazıçının əsərləri bizdə mütəmadi işıq üzü görmürdü; amma axır vaxtlar istedadlı qələm sahibinin 30-dan çox irihəcmli detektiv romanı ana dilimizə çevrilib, hərəsi də bir neçə dəfə təkrar nəşr olunub, – ölkəmizin hüdudlarından çox-çox kənarlardada, daha dəqiq, Rusiyada, başqa MDB dövlətlərində, Qərbdə, Şimali Amerikada, Şərqdə, qardaş Türkiyə, İsrail, ərəb məmləkətlərində kifayət qədər tanınır, qələmindən çıxan ədəbi nümunələr isə on milyon nüsxə tirajla yayılır. Yaşı minilliliklərlə ölçülən milli ədəbiyyat tariximiz ikinci belə kulturoloji faktla öyüne bilmir...

Klassik ədəbiyyatşünaslıqda bədii əsərlər ədəbi növlərə, onlar isə, öz növbəsində, janrlara bölünürələr. Məsələn, epik növün hekayə, povest və roman növü. Bu, təsnifata görə detektiv hekayə də ola bilər, detektiv roman, pyes, film də. Odur ki, suala konkret cavab vermək üçün filoloji anlamların dəqiqləşdirilməsinə ehtiyac duyulur. Detektiv bədii nəsrdə, eləcə də bədii-sənədli ədəbiyyat və sənətin digər sahələrində xüsusi növ sayılır. Daha da dəqiqləşdirsək, dünyada detektiv əsərləri bədii-vizual qol – istiqamət, bəzən də estetik tərz hesab edənlər də var. Fantastik, savaş, melodramatik əsərlərdə olduğu kimi, detektiv də əsasən çox mürəkkəb estetik-

kulturoloji struktura malik olmayan, əsasən kütləvi və geniş oxucuya ünvanlanan əsərlər sinfinə də aid edilir. Amma elə klassik detektiv əsərlər var ki, artıq dünya ədəbiyyatının dəyərli nümunələri səviyyəsinə qalxa bilib. Üstəlik, son illərin ən maraqlı əsərlərinin özündə də detektiv hava, cəhətlər bir ədəbi vasitə səviyyəsində istifadə olunur. U.Ekonun “Qızılğülün adı”, O.Pamukun “Mənim adım qırmızı” və başqa dəyərli romanları yada salmaq kifayət edər, məncə.

İstənilən halda detektiv ədəbiyyatın ən çox inkişaf etmiş qollarından, istiqamətlərindən biri sayılır. Düzdür, Azərbaycan ədəbiyyatında ona XX əsrin ikinci yarısından bu yana müraciət olunsa da, detektiv bir ədəbi-estetik qəlib olaraq hər zaman oxucuların, tamaşaçıların diqqətini cəlb edir...

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin xüsusi Sərəncamıyla Xalq yazıçımız Azərbaycanımızın ən yüksək dövlət mükafatlarından biri ilə – “Şöhrət” ordeniylə təltif olunanda növbəti dəfə əmin olduq ki, istedadın sərhədləri hüdüdsuzdur, dünən də, bu gün də olmasa, sabah, yaxud gələcəkdə fitri peşəkarlığı, bacarığa malik şəxslər tarix qarşısındakı xidmətlərinə görə əvvəl-axır dəyərini, qiymətini alırlar...

Ədəbiyyat, mədəniyyət, humanitar-estetik sahələr üzrə aparılan bir çox mədəni-sosioloji araşdırmalar və ədəbi-kulturoloji monitorinqlərin nəticələrinə görə, Çingiz Abdullayev cəmiyyətimizdəki nüfuzuna, mövqeyinə, tutduğu yerinə görə ictimai-mədəni hadisələrə ciddi təsir imkanlarıyla yanaşı, yaratdığı əsərlərə görə də başqa yazıçılarımızdan, fikir adamlarından xüsusi çekisi olaraq fərqlənir. Hətta 500 milyonluq qlobal rusdilli, – indi isə 300 milyonluq turkdilli məkanda, – ədəbi-mədəni, humanitar-intellektual, sosial-fəlsəfi, ictimai-siyasi mühitlərdə orijinal düşüncə sahibi olaraq Ç.Abdullayevlə hesablaşan elitar təbəqə formalaşıb.

Müxtəlif nəsil Azərbaycan oxucusu nasir, ustad detektiv kimi bu imza sahibinin hər yeni əsərini maraqla izləyir, kitablarında, yazılı və elektron KİV-də, virtual resurslarda, yeni mediada, sosial şəbəkələrdəki statuslarında toxunduğu müxtəlif ciddi məsələlərlə tanış olur, cəmiyyəti düşündürən problemləri zamanında ədəbiyyata gətirdiyini razılıqla qarşayıır, aktual saydıgı hər hansı bir mühüm sosial-siyasi prosesi, hadisəni, hərəkəti ictimai polemikaya transfer etmək baçarığını yüksək dəyərləndirir.

Söz yox, Ç.Abdullayev yaradıcılığı barədə ümumiləşdirilmiş mülahizələrsiz qısa yazmaq qeyri-mümkündür: nəzərə almaq lazımdır ki, ustad detektivin irihəcmli əsərlərinin, roman və povestlərinin sayı iki yüzdə yaxınlaşmadadır, onlar haqqında bir balaca yazıda geniş danışmaq mümkün deyil.

Məhsuldar yazıçı, ictimai-mədəni aktivist, rəsmi ədəbiyyat xadimi olaraq Çingiz Abdullayev Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi, MDB ölkələri Yazıçılar İttifaqları Konfederasiyasının İdarə Heyəti üzvü və bu kimi onlarca məsul ictimai-sosial vəzifədə çalışdığını bilməyən çox az adam tapılar. XX əsrin ziyalığı ilə XXI yüzilliyin intellektuallığını özündə cəmləyən bir milli qürur timsali olan sadə, lakin böyük ürəyə sahib, unikal estetik-fəlsəfi fikrə malik bu tarixi-mədəni şəxsiyyətin işıqlı obrazını yaratmaq fikri elə də asan gəlməsin sizlərə: deyəsən, qeydlərim ənənəvi “yubileynamə” janrinin tələblərindən kənara çıxmır.

Sözün bütün çalarında, Azərbaycan ədəbiyyatında, bəlkə də cəmiyyətimizin indiki mürəkkəb dövründə az adam tapmaq mümkündür ki, Çingiz Abdullayev kimi insanı saflığını, ruhi duruluğunu saxlaya bilsin. Dostlarımızın arasında bəlkə də, azsaylı şəxslərdəndir ki, ayaqüstü görüşdürüyümüz, qısa söhbətlər etdiyimiz, beş ədəbi söhbətdə iştirak etdiyimiz zaman hər dəfə ondan yeni nəsə öyrənə bilirik.

Görkəmli yazıçı Çingiz Abdullayevin yaratdığı ədəbiyyatın bədii nəşr qolu, istiqaməti – detektiv, bellestrika məhsulları kimlərinə estetik zövqünə uyğun gəlməyə bilər. Fəqət, nə vaxtlarsa uşaqlıq, yeniyetməlik və gənclik çağlarında bu qəbildən olan bədii nümunələri həvəslə oxumuşuq. İndilərdə yalnız peşəmizlə əlaqədar ədəbi tənqidçi, daha çox isə kulturoloq kimi bu dəyərli nümunələri, xüsusən Xalq yazıçımızın sayı yüzlərlə ölçülən kitabları ilə tanış olan zaman yaşadığımız bu mürəkkəb zəmanənin çoxsaylı sirlə şifrələrini sezəndə, ədibin düşüncələrinin dərinliyinə heyran qalırıq.

Fəqət, zövq məsələsində mübahisələrin məntiqsizliyini yada salıb, bir məsələni də xüsusi vurğulamaq isteyirəm: real həyatla daha çox yaxınlığıyla seçilən, bir sıra hallarda müəllifdən futuroloji bilgilər, analitik təfəkkür, intellektual hazırlıq, müxtəlif biliklərə yüksək səviyyədə yiyələnmək, cəmiyyətdə baş verənlərlə yaxından, davamlı tanışlıq tələb edən ciddi detektiv ədəbiyyat, eləcə də onun ən çox oxunan janrları sayılan siyasi, tarixi, xəfiyyə, eləcə də polis detektivləri yaratmağın çətinliyi göz qabağındadır. Çingiz Abdullayev hələ gənc yaşlarından öz ciyinlərini bu ağır ədəbi yükün altına verdi, Qərb, eləcə də rus yazıçıları tərəfindən artıq inhisara alınmış bu estetik-bədii sahədə özünün məhsuldar yaradıcılıq cığırını aça, estetik yolunu yarada bildi. Dünya oxucusu tərəfindən maraqla qarşılanan çoxsaylı detektiv əsərlərini ustalıqla yaradaraq, nəinki lokal milli ədəbiyyat meydanında parıldadı, eyni zamanda qlobal çap-nəşriyyat biznes sahələrinə çıxış əldə etdi. Görkəmli söz sənətkarımızın 40-dan artıq xarici məmələkətdə nəşr olunan əsərləri, əksər ölkələrdə milyon nüsxələrlə satılan kitabları və imzası dünyada Azərbaycanı, milli-mənəvi varlığımızı piar – təbliğ edən əsl qlobal art-brendimizə çevrildi.

Azərbaycan – müsəlman türk yazıçısı olaraq bütün sadalanan ağrılı problemlərə sinə gərən bir kulturoloji fikir adamı kimi Çingiz Abdullayev titanik zehni əməyi nəticəsində millətimiz, dövlətimiz üçün bu qədər iş görürsə, onu və onun kimi milli sərvətimizə -insan kapitalımıza dəyər verməmək, gənc nəslə nümunə göstərməmək mümkünüdmü!?

P.S. Çingiz müəllimə bir “tənqid” xatırlamamız: ustad, bir neçə vaxt bundan əvvəl siz demişdiniz ki, yaradıcılığımın yeni mərhələsində tarixi və intellektual, bir qədər də fəlsəfi nəşr əsərləri ilə oxucularımı təəccübləndirəcəyəm. Zamanı yetişməyibmi?!

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Çingiz Abdullayev".

Akif ABBASOV

ANONİM

(hekayə)

Rəna nişanlı idi. Oğlan evi daha deməkdən, eşitdirməkdən yorulmuşdu ki, ta bəsdir, gəlini aparmaq istəyirlər.

Tariyel bu gün, sabaha salır, toyu ləngidirdi. Bəhanəsi də bu idi ki, qız ali məktəbi qurtarsın, bəzi cehiz şeyləri alınmalıdır və sair və ilaxır.

Oğlanın atası: "Ev mebel-filanla doludur. Əslində cehizə ehtiyac yoxdur".

Amma kimə deyirsən? "Eşidən bilən nə fikirləşər?"

Tariyelin də Gülbacının da sözü bu idi.

Axır ki, qız evi insafa gəldi. Dədə-baba qaydası ilə əvvəlcə qız evi, sonra da oğlan evi toy etməli idi. Qız ikinci toyda, oğlanın toyunda gəlin köçəcəkdi.

Bəylə gəlin sevinc içərisində idilər. Tezliklə qovuşacaq, bir ailə olacaqdılar.

Tariyel dəm-dəsgah tərəfdarı deyildi. Qızına yiğcam bir toy etmək isteyirdi. Şura hökuməti illərində belə toylara “Komsomol toyu” deyərdilər.

Lap əvvəllər – bəlkə də 50-60 il bundan qabaq tək-tük adam qız toyu edərdi. Ona da qəribə baxardılar. “Qızda toy edərlər?” Qız toyu sonralar dəbə düşdü.

Tariyel təmtəraqlı toy etməyin, toya 300-500 adamın çağırılmasının əleyhinə idi. “50-100 nəfər qonaq oldu, kifayətdir. Yoxsa çox tünlük olur. Ağız deyəni qulaq eşitmır, toyu aparəni, təbrik deyənləri dinləyən olmur.

Hələ bu, bir yana qalsın. Toy edənlər əslində toydan xeyir götürmürlər, yiğilan pulları sayıb əsas hissəsini şadlıq evinin yiyesinə, bir də musiqiçilərə verirlər. Hətta bəziləri “Birdən qədərinçə pul yiğilmaz” deyə özü ilə ehtiyat pul da götürürdülər: Belə halda şadlıq evinin sahibinə “İcazə ver, gedim evdən pul gətirim” – deməyəcəkdi ki...

Əlqərəz Tariyellə Gülbacı bir siyahı tutdular. Öz bacı-qardaşlarına, ən yaxın qohumlarına, oğlan evinə, qonşulardan bəzilərinə, Rənanın iş yoldaşlarından bir qisminə dəvətnamə yazdılar.

Tariyelin iş yoldaşları giley ləndilər:

-Bizi niyə toya çağırırsan? Özünə yaraşdırırsan?

Tariyel onları bir-bir qucaqlayaraq könüllərini aldı:

-Ay canum, yaraşdırmaq məsələsi deyil. Hamınızzın xətrini isteyirəm. Siz Allah inciməyin. Kiçik bir şadlıq evi tutmuşam. Çox adam çağırmaq istəmirəm. Ancaq qohum-əqrəbadır. Yerim azdır. Oğlumun toyunda iştirak edərsiniz. Hökmən çağıracağam.

Nə isə... Bir həftə sonra “Ağ çıçəyim” şadlıq evində qız toyu keçirildi. Gəlinlik paltarında ağ göyərçinə oxşar gözəl-göyçək Rəna nişanlısı Mahir qoluna girib “Vağzalının” oynaq sədaları altında salona daxil oldu. Nikah bağlandı, sonra bəylə gəlin keçib onlar üçün ayrılmış yerdə əyləşdilər.

Toy Tariyelin arzu etdiyi şəkildə çox yaxşı keçdi. Az adam çağırduğuna görə heç də peşman da olmadı.

Məclis yavaş-yavaş dağılımaqdı idi. Gəlinlik paltarında ağ göyərçinə bənzər gözəl-göyçək Rəna nişanlısı Mahirə sığınaraq salonu tərk etdi. Bəylə gəlin bəzəkli maşına əyləşib xoşbəxt günlərini yaşamaq, qoşa qarimaq, oğul-uşaq sahibi olmaq üçün oğlan evinə yola düşdülər.

Gülbacı bir tərəfə çəkilib gözünün yaşını tökürdü. Bu, sevinc yaşları idi: “Atalarımız doğru deyiblər: “Qız gözünü açıb deyər: bura bizim ev deyil”, “Qız köçəri quşdur”.

Gülbacı gözünün yaşını silib öz-özünə: “Mənim balam da pərvazlanıb uçdu! – dedi. -Allah xoşbəxt eləsin!”

Tariyel oğlu Tofiqlə şadlıq evindəki otaqlardan birinə keçdi. Üzərində “Qız evi” yazılmış qutu açıldı. Toya dəvət edilənlərin adları yazılmış zərflər stolun üstünə töküldü. Onlar bir-bir açılır,

zərflərin içərisindəki pullar sayılırdı: Əlli Ayaqlıyev – 50 manat, Gülmə Şəkərova – 50 dollar, Şir Aslanov – 100 manat.

Tariyel birdən əl saxladı. Bu zərfin üzərində kiminsə adı deyil, sadəcə “Anonim” sözü yazılmışdı. Zərfin içərisinə də 150 manat pul qoyulmuşdu.

Tariyel fikrə getdi: “Bu kim ola?”

Birdən iş yoldaşlarından Maqsudun sözləri yadına düşdü. Tariyel onlara: “İndi sizi toya çağırıram, oğlumun toyuna gələrsiniz” deyəndə Maqsud: “Çağırırsan, çağırma, amma mən toya gələcəyəm”.

Tariyeli gülmək tutdu: “Bu, Maqsudun işi olacaq. Ay xətakar!”

Tariyel düz tapmışdı. Növbəti gün məlum oldu ki, Maqsud Tariyelin gözünü oğurlayıb həqiqətən toyda iştirak etmiş, yaxşıca yeyib-içib, dincəlmış, kefi saz evinə yollanmışdı.

Nizami CƏFƏROV

OYANMIŞ RUHUN ÖZÜNÜDƏRKİ – ƏSƏD CAHANGİR - 55

Müstəqillik dövrü ədəbiyyatımızın görkəmli simalarından biri, bu günlərdə 55 yaşını qeyd edən Əsəd Cahangırı otuz-otuz beş il əvvəl universitetin filologiya fakültəsindən tanıyıram. Onda mən özüm də hələ gənc idim, universitetdə müəllimlik elədiyim bir neçə il idi. Elmi konfranslar, klassiklərin yubileyləri, şair-yazıcılarla görüşlərdə fəal iştirak edən Əsəd istər təhsildə, istərsə də ictimai işlərdə tələbələr arasında xüsusi nəzərə çarptırdı. Savadı, çalışqanlığı, hətta görkəmiylə də çoxluqdan seçilən bu gənc sözün həqiqi mənasında fakültənin gözüydü. Onun M.F.Axundov və M.Müşfiqin yubileyləri, Qabil, T.Bayram, N.Kəsəmənli və digər şairlərlə görüşlərdə çıxışları, xüsusən də, Nizaminin 850 illiyi münasibətilə universitetin böyük akt zalında nümayiş etdirilən və böyük maraq doğuran tamaşası hələ də yadimdadır. Bu çalışqanlığını, elmi potensialını nəzərə alıb, onu Fakültə Elmi Şurasına üzv seçmişdik. Axırıncı kurslarda Elmi

Şuranın qərarı ilə ona Nizami Gəncəvi təqaüdü də verildi. Bu o demək idi ki, Əsəd həmin dövrdə fakültənin ən nüfuzlu tələbəsiydi. ... Yadımdadır ki, bir dəfə onların kursunda intibah estetikasından mühazirə oxuyurdum. İntibah şairin gözəllik anlayışına örnək kimi Vaqifin, –

*Oturuşu Şirin, duruşu Leyli,
Qəmzəsi sitəmkar, yarı gileyli.*

– misralarını misal çəkdir və dedim ki, şairin Leylinin məhz duruşu, Şirinin isə oturuşundan danışması təsadüfi deyil, çünkü intibah estetikasına görə qadının oturuşu, qızın duruşu daha gözəl sayılırdı. Əsəd sual verdi ki, müəllim, bəs, intibah rəssamı Rafaelin “Siqstin madonnası” tablosunda Məryəm ana niyə ayaqüstü rəsm olunub? Sualı cavablandırmaq pedaqoji baxımdan uyğun gəlməyən bəzi məsələlərə aydınlıq gətirilməsini istəyirdi. Odur ki, Əsədə o vaxtlar çalışdığını “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinə gəlməsini tapşırıb, mühazirəyə davam elədim...

Bir neçə gün sonra o gəldi və söhbətimizin davamını qəzətdə elədik. Xatırlatdım ki, İsa Məryəmin qabırğasının altından doğulub. Odur ki, ana olmasına baxmayaraq, dini ehkama görə, o, bakırə idi. Buna görə, Rafael İsanı qucağına almış Məryəmin buludlar üstündəki duruşunu təsvir edib. Yəni Rafaellə Vaqif arasında məsələyə münasibətdə ziddiyət yoxdur və onlar hər ikisi intibah estetikasının daşıyıcısidir.

Bu faktı xatırlatmaqdən məqsədim odur ki, Əsəd daimi axtarışda olan, qarşılaşlığı suallara cavab axtaran bir gənciydi və onu müasir ədəbiyyatımızın sayılıb-seçilən isimlərindən birinə çevirən parlaq istedadıyla yanaşı, həm də bitib-tükənmək bilməyən suallara cavab axtarışlarıdır. Gənc tələbənin o vaxtkı sualları illər, bəlkə də onillərlə

sürəcək əzablı özünüdərk prosesinin hələ, sadəcə, başlangıcından xəbər verirdi.

Əsədi “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti növbəti dəfə gətirən də bu axtarışlar oldu. O, mənim “Yatmışdım, üstümə gəldi ərənlər” adlı məqaləmi əldə elemək istəyirdi. Bir neçə il əvvəl dərc olunmuş, poeziyamızda sufi-mistik düşüncənin inkişaf tarixinə ümumiləşdirici baxışdan ibarət məqaləni Əsədin hələ də unutmaması maraqlı idi. Üstündən illər keçəcək, özünün bir çox məqalə və müsahibələrində Əsəd o məqaləni də, bu misraları da dönə-dönə xatırladacaqdı:

*Yatmışdım, üstümə gəldi ərənlər,
Qafil, nə yatmışan, oyan, dedilər!*

Əminəm ki, “Yatmışdım, üstümə gəldi ərənlər”i Əsəd indi də unutmayıb və heç vaxt unutmayacaq. Çünkü onun bütün ədəbi-bədii fəaliyyətinin əsasında oyanmış ruhun özünü, dünyani və Tanrıını dərk

etmək istəyi durur və o, müstəqillik dövrü ədəbi-bədii düşüncəsində oyanışın, intibahın ən səciyyəvi nümayəndələrindən biridir.

Əsəd öz düşüncəsinin tipinə görə konservator deyil, amma bəzi yaşlıları kimi bayağı yenilikçilik, dayaz inkarçılıqdan da uzaqdır.

Qədim və yeni onun düşüncəsində birləşir və ona səciyyəvi intibah adamı xüsusiyəti verir. Təsadüfi deyil ki, onun istənilən bir yazısı – istər poemə, istər esse, istərsə də məqalə olsun – əski, antik çaglardan bugünə qədərki əsas məqamları özündə ehtiva edir.

İş elə gətirdi ki, Əsədin mətbuatda ilk çıxışı da mənim yaradıcılığımla bağlı oldu. O, 1991-ci ildə “Füzulidən Vaqifə qədər” adlı kitabım haqqında “Dəyərli tədqiqat əsəri” adlı bir resenziya yazdı və “Dədəm Qorqud” qəzetində dərc etdirdi. Yadimdadır ki, soyuq, qarlı-çovğunlu bir qış günü, dekanlığın qarşısında Əsəd qəzeti mənə verib, – “Müəllim, Sizin kitabınız haqda yazmışam, imkan eləsəz, baxarsız”, – dedi. Bir neçə gün sonra təkrar rastlaşanda, – “Sağ ol, mərifətli yazı yazmışan” dedim. Onda Əsəd hələ universitetin sonuncu kursunda oxuyurdu. “Füzulidən Vaqifə qədər” isə yeni işiq üzü görmüş və müzakirələrə səbəb olmuşdu.

Akademianın Ədəbiyyat İnstytutunun gənc alimləri kitabın müzakirəsini keçirmiş, müzakirə materialları “Ulduz” jurnalında dərc olunmuşdu. Müzakirənin əksər iştirakçıları kitabda irəli sürürlən fikirlərə, xüsusən də, milli intibah konsepsiyama, Vaqifi intibah şairi hesab etməyimə etiraz edirdilər. Gözləmədiyim, özü də güclü bir müqavimətlə qarşılaşmışdım. Öz məqaləsində bu barədə heç nə yazmasa da, görünür, Əsəd də müzakirə materiallarını oxumuş və müəllimin hücumlardan qorumaq qərarına gəlmışdı. Gənc tələbənin ilk qələm cəhdinin olmasına baxmayaraq, kifayət qədər aydın məntiq və ciddi elmi üslubda yazılmış resenziyanın alt qatında duran əsas müəllif qayəsi bundan ibarət idi.

Onun bir qədər sonra “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində dərc olunan, milli ədəbiyyat tariximizə quş uçuşundan baxlığı “Bir əvvəl var, bir axır var deyirlər...” esesi “Mənə ədəbiyyatdan dərs deyən bütün müəllimlərimə” epiqrafi ilə dərc olunmuşdu. Sonralar gördüm ki, öz müəllimlərinə hörmət, ümumən böyüyə, eləcə də sözün böyüklərinə ehtiram, sadəcə, Nizami Cəfərov yox, Nizamilərə, Füzulilərə sayqı onun davranış etikası və yazı mədəniyyətinin epiqrafıdır. O, sözün həqiqi mənasında, ziyalıdır.

Ədəbiyyat təkcə söz meydani deyil, həm də şöhrət meydanıdır və bu hiss bəzən tələbəni müəllimə, dostu dosta, gənci qocaya, ümumən insanı insana qarşı qoya bilər. Xüsusən də, jurnalistlərin reyting xatırınə hamını bir-birinə düşmən etməyə çalışdıqları indiki dövrdə. Ə.Cahangir isə son otuz ilin təkcə ən məhsuldar yox, həm də polemikaya meyilli tənqidçilərindən biridir. Amma bu illər ərzində onun nəinki özündən böyüklərə, hətta gənclərə qarşı da etik əndazəni aşan yazısını, sözünü görmədim. Ən kəskin polemikalarda belə o, hamının fikrinə hörmətlə yanaşmaq, eyni zamanda öz fikrini soyuqqanlıqla, ağılla, məntiqlə ifadə etmək kimi bir mövqedə durur və bu, o qədər də asan məsələ olmayıb, insandan həm savad, intellekt, həm də ziyanlı etikası, mənəviyyat tələb edir. Sadaladığım bu cəhətlərin hər ikisi Ə.Cahangirdə var və bunları bir neçə il önce onun moderatorluğu ilə hazırlanan, ədəbiyyatın poeziya, nəşr, dramaturgiya, ədəbi-tənqid və digər sahələrini özündə ehtiva edən, “Azərbaycan” jurnalında işıq üzü görən dəyirmi masa materiallarında bütün konturları ilə görmək olur. Belə dəyirmi masalardan birinə, Anarın “Göz muncuğu” povestinə həsr olunan müzakirəyə mən də dəvət olunmuşdum və keçmiş tələbəmin sadaladığım bu keyfiyyətləri nəinki qoruyub saxladığı, hətta bir az da cilaladığını görmək mənə xoş idi. Yeri gəlmışkən, son vaxtlar, nədənsə, belə dəyirmi masa

materiallarının jurnalda dərcini görmürəm və bunu növbəti layihələrin hazırlanması üçün zəruri fasilə hesab edirəm. Yenilikçi ruh, aydın, son dərəcə cilalı üslub, sadəliklə dərinliyin, elmiliklə bədiiliyin, analizlə sintezin vəhdəti, fəlsəfi ümumiləşdirmələrə güclü meyil! Ə.Cahangirin məzmunca zəngin, formaca çoxcəhətli yaradıcılığının əsas cəhətləri bunlardır. Yenilik demişkən, son iyirmi ildə geniş rezonans doğuran postmodernizm anlayışının ədəbiyyatımıza gəlməsində Ə.Cahangirin çoxsaylı və ardıcıl yazılarının həllədici rolü olub. Bu o vaxtlar idi ki, ədəbi mühitdə bir durğunluq yaranmışdı. Bədii sözümüzü, ümumən ictimai düşüncəni hərəkətə gətirmək üçün yeni anlayışa ehtiyac duyulurdu. Bu anlayış postmodernizm, onun ideya ilhamçısı isə zamanın tələbini həssaslıqla duyan Ə.Cahangir oldu.

Ə.Cahangir postmodernizmdən yazanda Avropa ədəbi-bədii düşüncəsində bu meyil öz ömrünü artıq başa vurmaq üzrəydi. Lakin biz 70 illik qapalı Sovetlər Birliyi mədəniyyətindən çıxmışdıq. Ola bilsin ki, İsa Hüseynov, Çingiz Hüseynov kimi yazıçılarımız postmodernizmin bu və ya digər cəhətini ədəbiyyata gətirmişdilər, amma istənilən halda bunlar ədəbi-tənqidin registrasiyasından kecməmiş, özünün nəzəri-analitik təsdiqini tapmamışdı. O vaxt yalnız bir metodun – sosialist realizminin tələbləri ehkam sayılırdı və bütün yerdə qalanlar qanundankənar, mürtəd elan olunmuşdu. Ona görə postmodernizm də, onun gətirdiyi ab-hava da bizim üçün yeni idi, ədəbiyyat isə hər şeydən öncə, fasiləsiz yeniləşmə deməkdir. Ə.Cahangirin bir neçə il ərzində postmodernizmlə bağlı ardıcıl yazıları bu mənada ədəbi-bədii düşüncəyə hərarətli yenilik həyəcanları gətirir, onu canlandırırırdı. Mən bunu deyəndə, hər şeydən öncə, onun “Xalq cəbhəsi”, “Vətəndaş həmrəyliyi”, “Yeni Azərbaycan” qəzetlərində işıq üzü görən “Yeni əsrin ibtidası” silsilə

məqalələrini nəzərdə tuturam. Bu yazınlarda yeni ədəbi-bədii fikrimizin, doğrudan da, nəzəri ibtidası qoyulur, ədəbi prosesin təxminən 10-15 illik prioritet istiqamətlərinin fəlsəfi-estetik əsasları müəyyənləşirdi.

Maraqlı idi ki, təkcə Murad Köhnəqala, Həmid Herişçi, İlqar Fəhmi kimi cavanlar deyil, adlı-sanlı yazarlar da yeni anlayışını dəstəklədilər. Elçinin “Şekspir”, “Teleskop” kimi pyesləri ilə milli teatrımızda postmodern düşüncənin əsası qoyuldu. Kamal Abdullanın “Yarımçıq əlyazma”sı ilə milli nəsrimizdə postmodern romanın ən səciyyəvi nümunəsi yarandı. Tezliklə “Azərbaycan ədəbiyyatında postmodernizm” mövzusunda dissertasiyalar müdafiə edildi, Salidə Şərifova, Nərmin Kamal və digərlərinin bu mövzuda kitabları işıq üzü gördü, yəni anlayış populyarlaşdı, rəsmən qəbullandı, vətəndaşlıq statusu hüququ qazandı, ədəbi-bədii prosesin lokomotivinə çevrildi. Bu işin nəzəri-ideoloji yönündən əsas simalarından biri, yəqin ki, birincisi, Ə.Cahangir idi. Özü də təkcə məqalələri ilə deyil, İlya İlin, Daniil Andreyev, İrina Adelgeym, Aleksandr Dugin, İrina Nikitina və digər bu kimi alımların postmodernizm haqqında yazdığı məqalə və kitablardan elədiyi filoloji tərcümələrlə. Onun timsalında ədəbi tənqid bir müddətdir unutduğu missiyasına qayıdır – bədii fikin yoluna nəzəri işıq salır, onun yeni düşüncə üfüqlərini müəyyənləşdirirdi.

Dialektik düşüncə, ehkamçılıqdan uzaqlıq, dünyaya və onun bədii inikası olan sözə daimi dəyişmə – inkişaf və ya tənəzzüldə olan canlı proses kimi baxmaq! Ə.Cahangirin düşüncəsinə məxsus daha bir cəhət budur. Bu onun yazılarına qabarık nəzərə çarpan tarixilik keyfiyyəti verir. Ə.Cahangirin yazıları ağır-ağır axıb gedən, ədəbiyyatın ayrı-ayrı mərhələlərini bir bütöv halında birləşdirən, öz axarına salıb aparan nəhri xatırladır və bununla da, “tənqid hərəkət

edən estetikadır” fikrini əyani olaraq təsdiq edir. Bunu onun yuxarıda sözügedən “Bir əvvəl var, bir axır var deyirlər” esesində də, sonralar yazdığı “Söz”, “Səs” “Dəmirbaşlar”, “Aprel tezisləri” kimi ən yaxşı esselərində də aydın görürük. Əsəd təkcə bu esseləri yox, bütün yazılarında ilk essesinin sərlövhəsinə sadıqdır – onu sözün başlangıcı və sonu, yolun əvvəli və axırı maraqlandırır. Bütün ədəbiyyatşunaslıq mövzu və problematikası ilə yanaşı, onun yazılarının alt yapısında bir ən ümumi fəlsəfi suala cavab cəhdidi durur: – Hardan gəlib, hara gedirik?

Bəli, ədəbi-bədii faktın mahiyyətini aşkarlamağa yönələn Ə.Cahangir tənqidçi açıq fəlsəfiliyə meyillidir. O, ədəbi-estetik anlayışlarla yanaşı, həm də ruh, şürur, materiya, zaman, məkan və sair bu kimi əsas fəlsəfi kateqoriyalarla düşünür. Mənə həmişə elə gəlir ki, onun ədəbi-tənqidçi olmasına, Azərbaycan fəlsəfi və ictimai fikri özünün dünya çapına gedib çıxa biləcək bir filosofunu itirib.

Yeri gəlmışkən, burda bir haşıyə çıxacam. İkinci, ya üçüncü kursda oxuyanda, dərs ilinin lap başlangıcında Əsəd bir gün mənə yaxınlaşıb dedi ki, Fərman müəllim Fəlsəfə fakültəsinə keçməyimi istəyir, fikirləşmək üçün bir neçə gün vaxt almışam, məsləhətiniz nədir, ona nə cavab verim? Söhbət görkəmli filosof, “Müasir Qərb fəlsəfəsi”, “İnsan və dünya”, “Klassik psixoanalizin əsasları”, “İdrak nəzəriyyəsi və linqvistik analiz” və digər çoxsaylı kitabların müəllifi, universitetin fəlsəfə kafedrasının müəllimi, fəlsəfə elmləri doktoru Fərman İsmayılovdan gedirdi. Görünür, o, mühazırələrin gedişində Əsədin fəlsəfi istedadını görmüş, ona ixtisasını dəyişməyi təklif eləmiş, bu taleyülü addımı atmaqda tərəddüd keçirən Əsəd isə bir sıra güvəndiyi müəllimləri ilə yanaşı, məsləhət üçün mənə də üz tutmuşdu. Mən, təbii ki, bu yerdəyişməyə razı olmadım və – “Bəyəm, bizim filoloqa ehtiyacımız yoxdur, fəlsəfəyə niyə keçirsən

ki? – dedim. Sonralar öyrəndim ki, başqa müəllimlər də Əsədə eyni məsləhəti veriblər və bununla da, dilemma filologianın xeyrinə həll olundu. O vaxt doğrumu, yanlışlığını qərar çıxardıq, bilmirəm, amma onu bilirəm ki, bu gün 55 yaşını qeyd edən Əsəd Cahangirin görkəmli bir söz adamı kimi varlığı o günlərdə çıxarılan qərarla əhəmiyyətli dərəcədə bağlıdır.

Orijinalliq, özünəməxsusluq Əsəd Cahangirin düşüncəsinin ən qabarlıq görünən tərəfidir. Onun müəllifə özünü daha sərbəst ifadə etməyə imkan verən esse janrına xüsusi marağının əsas səbəbi yəqin ki, budur. “Söz” esesində o, Füzulinin bir beytinə – “Can sözdür, əgər bilirsə insan / Sözdür ki, deyirlər özgədir can” – istinad edərək sözün ikili səciyyəsini açır, onun ilahilik keyfiyyətini itirib insanılışməsi və yenidən ilahiliyə qayıtması zərurətindən danışır və bu ideyanın əyani örnəyi kimi Nizamidən Muğannaya qədərki minillik bədii sözümüzü Füzulinin bir beytindən keçirir. “Söz” esesi bu minillik yolda dastan, qəzəl, qoşma kimi janr əvəzlənmələri ilə yanaşı, sözün istənilən yanrı öz içində alan daxili forma dəyişkənliliyindən danışır və bunların birindən digərinə keçidin görünməyən, strukturoloji laylarını qaldırır, kəsəsi, sözün nüvəsinə gedib çıxır. Yadımdadır ki, Əsəd bu essenin əlyazmasını mənə vermişdi və ilk bir neçə abzası oxuyan kimi bilmışdım ki, “Söz” təkcə öz müəllifinin yaradıcılığı deyil, ümumən ədəbi-tənqidi düşüncəmizdə strukturalizmin ən parlaq, qeyri-adi örnəklərindən biridir. Belə yazı hər müəllifin ömründə bir dəfə, uzaqbaşı bir neçə dəfə ola bilər.

O bir neçə dəfədən biri olan “Səs” esesi Azərbaycanın üç geokulturoloji əraziyə – söz, səs və rəng məkanlarına bölünməsinə dair kəşflə yadımda qalıb. Bu bölgüdə Naxçıvan, Göyçə, Qazax və Borçalı sözün, Qarabağ səsin, Bakı və Şirvan isə rəngin payına

düşür. “Səs” bir “Qarabağnamə”dir, özü də bu mövzuda indiyədək yazılıan və olsun ki, bundan sonra yazılaceq “namə”lərin ən orijinalı. Essedə Qarabağın Azərbaycan tarixi və mədəniyyətindəki yeri və rolu özünün bütün tarixi-kulturoloji konturları ilə aydın görünür. “Söz”də ədəbiyyata metafizik baxış olduğu kimi, “Səs”də də tarixə metatarixi baxış var və bunun hesabına Qarabağa da, səsə də yanaşmanın hüdudları müqayisəsiz dərəcədə genişlənir, min dəfələrlə eşitdiklərimiz, gördüklərimizi sanki ilk dəfə görür, müəlliflə birlikdə biz də öz ölkəmizi geokulturoloji rakursdan yenidən kəşf edirik.

Ə.Cahangirin esseləri məntiqi-rasional metodla intuisiyanın, ilhamla və hyin ineqrasiyası, kəsişmə zolağında meydana çıxıb. Onun “Dəmirbaşlar” essesi ənənəvi geridönməz tərəqqi ideyasının əksinə inkişaf və tənəzzülün daimi əvəzləndiyi dairəvi düşüncə modeli əsasında yazılıb. Elmi-texniki tərəqqinin danılmaz nailiyyətlərinə baxmayaraq, bəşər tarixinə mənəvi tənəzzül kimi baxmaq! Elm, fəlsəfə, tarix, ədəbiyyat və digər sahələrdə qızılbaşlıqdan dəmirbaşlığına enisi izləyən esse müəllifinin əsas yeniliyi bu unudulmuş köhnəliyin bir daha təsdiqindədir. Amma insanlığın labüb esxatoloji faciəsindən söz açan bu essedə optimist ideya qalib gəlir – qızılbaşlıqla çağırış! “525-ci qəzet”də bir neçə ay ərzində hissə-hissə dərc olunan essenin geniş rezonans doğurmasının əsas səbəbi, yəqin ki, bu müəllif qayəsi ilə bağlı idi. Ə.Cahangirin müsahibələrindən birində dediyi kimi, “ədəbiyyat hər şeyi insanın əlindən ala bilər, amma ümidi almağa onun ixtiyarı yoxdur”.

Qatı tradisionalist mövqedən yazılıan “Dəmirbaşlar” Ə.Cahangirin yaradıcılığını izləmək baxımından daha bir cəhətdən əhəmiyyətli idi. Esse “mən postmodernizmə sədaqət andı içməmişəm” deyən müəllifin postmodernist düşüncədən uzaqlaşmasını göstərirdi. Bir qədər sonra qələmə aldığı “Aprel tezisləri. Postinsan haqqında esse”

isə onun ədəbi-fəlsəfi fikrimizə yeni bir anayış – postinsan anlayışı gətirmək cəhdı ilə səciyyələndi. Postmodernizm insanın özünə inamının süqutundan danışındı. Postinsan isə insanların tamamilə başqa bir varlığa – postinsana çevrilməsindən bəhs edir. Odur ki, bu daha radikal ideya əfkari-ümumiyyət tərəfindən postmodernizm qədər asanlıqla qəbul edilə bilməzdi. Futuroloji mövzuda yazılmış “Aprel tezisləri” Ə.Cahangirin ən inqilabi məzmunlu essesidir, inqilabın baş tutması isə situasiya tələb edir. Lakin bu amil essedə irəli sürürlən ideyanın perspektiv əhəmiyyətini inkar etmir. Çünkü həyatımızın bütün temporitmi postinsan ideyasının yaxın gələcəkdə reallaşması imkanını hər gün daha bariz təsdiq edir.

Ə.Cahangirin indiyə qədər “Qədim türk ədəbiyyatının linqvistik poetikası”, “Ağ saç, qara saç”, “Kim yatmış, kim oyaq”, “On üçüncü gecə” kimi kitabları işıq üzü görüb və bu kitabların hər biri müəyyən ədəbiyyatşunaslıq problemlərinə aydınlıq gətirilməsiylə səciyyələnir. “Qədim türk ədəbiyyatının linqvistik poetikası” kitabının mövzusunu Əsədə mən vermişəm. Kitabda Mahmud Kaşgarlıının məşhur “Divanü lügət it-türk” əsərindəki bədii nümunələr dilçilik və ədəbiyyatşunaslığın kəsişmə zolağında araşdırılıb. Müəllif “Divan”da toplanmış şeirlərin yaranması, inkişafı, dil və üslub xüsusiyyətləri, vəzni, müasir poeziya ilə əlaqəsi kimi məsələlərə dair orijinal fikirlər deməklə yanaşı, həm də bu nümunələri müasir dilimizə uyğunlaşdırılmış və kitaba əlavə etmişdir. Azərbaycan filoloji fikrində monoqrafik səviyyədə kaşgarlışunaslıq Ə.Cahangirin 2001-ci ildə “Elm” nəşriyyatında rezоqraf üsulu ilə dərc olunmuş bu kitabı ilə başlayır.

2006-cı ildə “Nurlan” nəşriyyatında çapdan çıxan, Xalq yazıçısı Anar və Günel Anarqızının nəşr yaradıcılığından bəhs edən “Ağ saç, qara saç” kitabının ideya miqyasları adından daha genişdir. Kitabın

əsasında Anarın “Ağ qoç, qara qoç” utopik və antiutopik nağıllarının milli və dünya ədəbiyyatı müstəvisində təhlili durur. Özümüzə dünyadan və dünyaya özümüzdən baxmaq Ə.Cahangir tənqidinin qabarılq nəzərə çapran keyfiyyətlərindən biridir. Lakin kitabın alt qatında o vaxt ədəbi mühitdə kəskin şəkil alan nəsillərarası qarşıdurmaya qarşı gizli bir etiraz da var. Ağ qoç, qara qoç buynuzlaşmasını, ağ saç, qara saç ehtiramı və ehtişamı ilə əvəzləmək! Kitabın müəllifinin daha dərin qatda gizlənən əsl qayəsi budur!

2013-cü ildə “Yazıcı” nəşriyyatında yayımlanan “Kim yatmış, kim oyaq” seçilmiş esselər və məqalələr kitabı təkcə öz müəllifinin yox, çağdaş Azərbaycan ədəbi-tənqid fikrinin hadisəsi kimi meydana çıxdı. İ.Muğanna, S.Əhmədli, Anar, F.Qoca, Elçin, A.Məsud, V.İbrahimoglu, B.Osmanov və digər söz-sənət adamlarının yaradıcılığından söz açan kitabın təkcə elə adı onun müəllifinin bir ən ümdə xüsusiyyətindən xəbər verir – çağdaşlığa bədii düşüncəmizin ən əski çağlarının gözüylə baxmaq! Kitabın adı daha bir məsələyə aydınlıq gətirir – vaxtilə tələbə Əsədin universitet auditoriyasında müəllimlərinə ünvanladığı sualları artıq durub-toxtamış ədəbi-tənqidçi Ə.Cahangir dövrün ən sayılıb-seçilən, adlı-sanlı imza sahiblərinə, ümumən insana, zamana ünvanlayır, yeni dövrün yeni suallarını müəyyən edirdi! Oyanmış ruh “kim yatmış, kim oyaq?” deyə atrıq bu dəfə başqalarını oyanışa, intibaha çağırırdı! Xalq yazıçısı Elçinin yaradıcılığından bəhs edən “On üçüncü gecə” məqalələr kitabı da ən ümumi ruhu etibarilə qaranlıqdan işığa, gecədən gündüzə çağırış ruhu ilə köklənib. Psixoanalitik təhlillər, yazıçının pyesləri əsasında hazırlanmış tamaşalar haqqında qənaətlərin də yer aldığı kitabda başlıca yeri Elçinin tarixi mövzuda qələmə aldığı “Baş” romanı haqqında “Baş”lanğıc” məqaləsi,

xüsusən də məqalədə irəli sürülən “metafizik realizm” anlayışı tutur. Ə.Cahangir “Baş”ı bədii nəsrimizdə düşüncə miqyaslarının genişlənməsi, metafizik Amerikanın kəşfi baxımından mühüm bir yenilik kimi qiymətləndirir. Milli bədii nəsrimizdə ruhun ilk dəfə baş qəhrəmana çevrildiyi romanın, oyanmış ruhun ifadəçisi olan bir tənqidçi tərəfindən bu cür dəyərləndirilməsi məntiqidir.

“Baş”lanğıc”ın ədəbi-tənqid tariximizə onuncu illərin mühüm nəşr tədqiqatlarından biri kimi daxil olacağına şübhə yoxdur.

Ə.Cahangirin maraq dairəsinin genişliyi təəccüb doğurur: ədəbiyyat, incəsənət, din, fəlsəfə, psixologiya, tarix, ezoterika... İctimai şüurun elə bir forması yoxdur ki, Ə.Cahangir ona maraq göstərməsin. Onun yaradıcılığının mühüm bir qolunu teatr, kino, musiqi ilə bağlı araşdırımlar, bir sözlə, sənətşünaslıq yazıları tutur. Xüsusən də teatra olan marağın Ə.Cahangiri ədəbi-tənqid fikrimizdə M.F.Axundov, M.Hüseyn, C.Cəfərov, Y.Qarayev ənənələrinin parlaq davamçısına çevirir, bütün yenilikçi cəhdləri ilə yanaşı, onun klassik tənqidçi imicini formalasdırır. Məncə, Ə.Cahangirin həmkarları arasında klassik teatral ruhun daşıyıcısı olan ikinci belə ədəbiyyat tənqidçisi yoxdur. Ən çox razılıq doğuran isə odur ki, müxtəlif janrlarda yazılan, sayı yüz əlli yə çatan bu yazıların nə analitik səviyyəsi, nə də informativ yükü ədəbiyyatşünaslıq yazılarından zərrə qədər də geri qalmır. Əsədin üslubunda elə bir cazibə gücü var ki, onun ədəbi-tənqid yazlarını oxuyanlar haqqında yazdığı əsərlərlə tanış olmaq, sənətşünaslıq yazılarını oxuyanlar isə haqqında bəhs etdiyi tamaşalara, filmlərə baxmağa tələsirlər.

Əlibaba Məmmədov, Habil Əliyev, Zeynəb Xanlarova, İslam Rzayev, Elmira Rəhimova, Ramiz Mirişli, Ramiz Quliyev, Mənsum İbrahimov, Ağasadiq Gəraybəyli, Barat Şəkinskaya, Leyla Bədirbəyli, Həsən Turabov, Həsən Məmmədov, Amaliya Pənahova,

---

Şəfiqə Məmmədova, Əminə Yusifqızı... Ə.Cahangirin haqqında yazdığı onlarca sənət adamının bunlar yalnız az bir qismidir. Onun Xalq artisti Barat Şəkinskaya ilə müsahibəsiylə tanış olanda qəribə görünür ki, ötən əsrin iyirminci illərində səhnəyə çıxan qədimi aktrisalarımızdan biri ilə 90-cı illərdə ilk yazılarını dərc etdirən gənc tənqidçinin sözü-söhbəti necə belə yaxşı tutur? Hər hansı bir teatrşünasın Vaqif İbrahimoglu'nun "Lənkəran xanının vəziri" tamaşasına Əsədin "Vay, dədəm, vay" məqaləsindən daha incə yozum verəcəyinə, yaxud rejissor Bəhram Osmanovun portretini onun "Bəhramnamə"sində olduğundan daha məharətlə yaradacağına, yaxud da Gəncədə keçirilən ümumrespublika teatr festivalının (2009) gedişi və yekunlarını onun "Bir çarə var ancaq – yeniləşmək" məqaləsindən daha yaxşı ümumiləşdirəcəyinə inanmaq çətindir. İnanmiram ki, hər hansı bir iranlı kinoşunas İran kino sənətinin mahiyyətini Əsədin "Oskar"ı niyə Fərhadiyə verdilər" məqaləsindəki kimi üzə çıxara bilsin... Fəlsəfə ilə bağlı bir qədər yuxarıda dediyim fikrin təkrarı kimi görünə də, deməliyəm ki, Əsədin ədəbiyyat tənqidçi olmasıyla Azərbaycan incəsənəti özünün çox ciddi bir sənətşünasını itirib.

Bəs, Ə.Cahangirin çoxcəhətli yaradıcılığının sırrı, səbəbi nədədir? Bu sualın birbaşa cavabı onun poeziyasındadır. Poeziya insanlıq tarixində hər şeyin hələ bir şey olduğu, hələ müxtəlif yaradıcılıq sahələri arasında differensiasiyanın etmədiyi başlanğıc dövrün məhsuludur. Ona görə əsl poetik ruha sahib olanlar üçün janr məhdudiyyəti olmur. Ədəbi yaşıdlarından E.Z. Qaraxanlıının vaxtilə Əsədə həsr etdiyi məqalədə dediyi kimi, "istedadın janrı yoxdur". Amma janr sərhədlərini aşmaq bəzən azad ruhun hər şeyi qapsamaq imkanı və ehtirasının ifadəsi olduğu kimi, bəzən heç nəyi bacarmamaqdan da xəbər verə bilər. Xoşdur ki, bu məsələdə

Ə.Cahangir birincilərdəndir. Onun poetik stixiyası insanlığın poeziya mərhələsi ilə daxili-ruhi əlaqəsindən xəbər verir. Çünkü bu dövrə məhz həmin stixiya ilə getmək olar. “Nə olsun, bu stixiya istənilən bir şairdə var deyənlər” ola bilər! Lakin Ə.Cahangir istənilən bir şairdən bir mühüm cəhətdən fərqlənir – onda çağdaşlıq üçün daha səciyyəvi olan məntiqi-rasional idrak, intellekt də var. Və bu iki əks qütbün birləşməsi Ə.Cahangirin düşüncəsinə əvvəllə axırın birləşməsi səciyyəsi verib, onun istər özü, istərsə də sözünün özünəməxsusluğunu, hətta müstəsnalığını şərtləndirir.

Maraqlıdır ki, Ə.Cahangir şeirdən daha çox, poemalar müəllifi kimi tanınır. Bu onun qədim türk ədəbiyyatından gələn epos təfəkkür tipinin daşıyıcısı olmasına bağlıdır. Onun “O Adam”, “Namaz”, “Xarıgülər” poemaları müstəqillik dövrü poeziyamızda bu janrin ən parlaq nümunələrləndəndir. Çünkü Ə.Cahangir nədən yazar yazısın, hansı janra üz tutur tutsun, Müşfiqin “yaratdığın şeyi sevərək yarat, hamidan yüksək ol, hamidan baş ol” prinsipinə əməl etməyə çalışır. Bu poemalardan ilk ikisini Ə.Cahangir qırx yaşında yazışdır və bu heç də təsadüfi deyil. Bu, Füzulinin “Leyli və Məcnun”, Şekspirin “Hamlet” yaşıdır. Yaradıcılıqla məşğul olan adam bu müdriklik yaşında özünü maksimum ifadə etdiyi ən yaxşı əsərlərini və ya əsərini yazır. Bu baxımdan hər iki poema, xüsusən də, “Namaz” Ə.Cahangirin maksimum özünüifadəyə nail olduğu poemadır.

Birincisi sərbəst, ikincisi isə ritmik sərbəstdə yazılan, hər ikisi mistik məzmunla malik bu poemalar klassik sufi poeziyasındakı Allah və həqiqət axtarıcılığının modern ömrəkləridir. Sadəcə, birinci poemanın ifadə etdiyi zaman intervalı son iki min il, ikincinininki isə əzəldən əbədə qədərki sonsuzluqdur. Füzulinin “Leyli və Məcnun”undan sonra bizdə bu məzmunda poemalar yazılmayıb. Bu poemalar ən ümumi şəkildə götürəndə Füzuli ruhunun poeziyamızdakı yeni

dirçəlişi, yeni oyanışıdır. Və onları məhz oyanmış ruhun bədii-fəlsəfi ifadəçisi olan Ə.Cahangirin yazmasından məntiqi heç nə ola bilməz. Bu günlərdə Şuşada keçirilən Xarıbülbül musiqi festivalına həsr olunan, Qarabağda qazandığımız cahanşüməl qələbədən doğan şükranlıq hissələri ilə aşılanmış “Xarıgūlnar” poemasında isə günümüzdə baş verənlər ümumtürk tarixi ilə analoji müstəvidə dərk və təsvir olunur. Bu analogiyada Cıdır düzü Ötükənə, festival şələnə, İlahm Əliyev Bilgə kağana, Mehriban Əliyeva İlbilgə xatuna, Anar Dədə Qorquda müqabil gəlir. Poema təkcə ən ümumi ruhu deyil, həm də Dədə Qorqud şeiri üslubuyla diqqəti çəkir. Poemadan Dədə Qorquduñ ünlü dua-alqışlarının səsi gəlir:

*Tanım, sənə şükr olsun,
Şəhidlərimin adı adın kimi zikr olsun!
Şəhid bacıları bacım, anaları anam olsun!*

*İlbilgə xatun Mehriban,
Bilgə xaqanımız İlham olsun!*

*Qazılərimizə ehtiram,
Obamız obası, davamız davası olan
dost ellərə salam olsun!*

Ə.Cahangirin bütün poemaları impulsiv enerjidən yaranıb və “Xarıgūlnar” da bu yönən istisna deyil. Müəllifə bu poemanı yazmağa impuls verən konkret bir hadisə – əslən şuşalı olan Xalq artisti Firəngiz Mütəllimovanın festival günü alınını Şuşa torpağına qoyması olub. Amma bu fakt poemanın yaranmasında sadəcə başlangıç impuls, dəryaya gedən yolda bir damla rolu oynayıb. “O Adam” və “Namaz” poemalarında olduğu kimi, “Xarıgūlnar”da da müəllif damlada dəryanı, zərrədə külli göstərmək kimi sufi yoluyla gedir. Sadəcə, müəllif düşüncəsinin damlaları “O Adam”da

üümumbəşəri, “Namaz”da ümummüsəlman, “Xarıgülnar”da isə ümumtürk dəryasına qovuşur.

Ə.Cahangirin yaradıcılığının xüsusi bir qolu onun ədəbi gəncliyin ən istedadlı nümayəndələrinin yaradıcılığını üzə çıxarmaq və cəmiyyətə təqdim etməkdən ibarətdir. O, AYB-nin təklifi ilə gənclərin yaradıcılığından ibarət “Körpü” (2004), Azərbaycan Tərcümə Mərkəzinin təklifi ilə “Yeni səs” (2016) və Heydər Əliyev Fondunun təklifi ilə “Gənc yazarların vətənpərvərlik mövzusunda şeirlər toplusu” (2017) antologiyalarının redaktoru və tərtibatçısı olmaqla yanaşı, neçə-neçə gəncin kitabına ön söz yazıb, onlara uğurlu yol diləyib.

Ə.Cahangirin istər ədəbi-tənqid, istər kulturoloji, istərsə də poetik yaradıcılığının diqqəti çəkən daha bir cəhəti onun dərin səmimiyyətlə aşılanmış yüksək vətəndaşlıq məzmunudur. O, hər cür fərdiyyətçilikdən uzaqdır. Mən bunun əsas səbəbini onda görürəm ki, 90-ıncıların əksər nümayəndələrindən fərqli olaraq, V.Səmədoğlu, R.Rövşən və V.B.Odərin ifrat fərdiyyətçiliklə səciyyələnən poeziyasından Əsəd yan keçə bilib. Məhz bu cəhət onun poeziyasına yaşıdlarının demək olar ki, heç birisində olmayan daha bir keyfiyyət qazandırır – optimizm!

Daim real həyatla nəfəs alan, təbii, canlı dillə yaranan Ə.Cahangir yaradıcılığı kabinet ədəbiyyatı deyil. “Hər bir böyük ədəbiyyatın son məqsədi müdhiş bir Tanrı inancına can atmaqdır” deyən Ə.Cahangirin düşüncəsində haqq və xalq anlayışları, təkcə səslənməsinə görə deyil, məzmununa görə də həmqafiyədir. Metafizik, kosmik, sosial-siyasi, fərdi-psixoloji qatlar onun düşüncəsində iç-içə çevreler kimidir. Və bunların cəmindən faktə, hadisəyə bütöv Ə.Cahangir baxışı yaranır. Bu çevreler arasında ümummilli taleyüklü problemlərlə bağlı sosial-siyasi qat xüsusi yer

tutur. Ustad Ələsgərin “Arsız aşıq elsiz niyə yaşıdı?” sualı Ə.Cahangir üçün həmişə qüvvədədir. Onun bu baxımdan bir mövqeyi var – Azərbaycan dövlətçiliyi; və bir qayəsi var – millimənəvi dəyərlərin qorunması. Yazıçının ümummilli öndər Heydər Əliyevin anım gününə yazdığı “Möhtəşəm məktub”, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya həsr etdiyi “Çiyninə Pikassonun göyərçinləri qonub”, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın poetik yaradıcılığından bəhs edən “Bütün yollar eşqdən keçir” kimi esse və məqalələri məhz bu mövqenin, bu qayənin ifadəsidir... Ə.Cahangirin qondarma erməni soyqırımı ifşa edən, əsl tarixi həqiqətə yüzlərlə danılmaz arqumentlərlə aydınlıq gətirən “Erməni soyqırımı: mif, yoxsa gerçəklik” kitabını Milli Məclisin deputatı Adil Əliyevin təşəbbüsü ilə rus dilindən dilimizə çevirməsi də eyni əqidə, eyni amala xidmət edən vətəndaşlıq işidir.

Azərbaycan ədəbiyyatının dünyada, türk xalqları məkanında, keçmiş Sovetlər Birliyi ölkələrində, dünya xalqları, türk xalqları və keçmiş Sovetlər Birliyi xalqları ədəbiyyatlarının Azərbaycanda təbliğində də Ə.Cahangirin xüsusi rolu var. Onun Moskvada çıxan “Drujba narodov” jurnalının Azərbaycan ədəbiyyatına həsr olunan xüsusi sayında (2006, 3) milli poeziya və nəşrimizə dair “Qlobalizm, yoxsa millilik: dilemmadan çıxış yolu nədədir?” məqaləsi Rusiya ədəbi dairələri tərəfindən maraqla qarşılanmış, müasir ədəbi proseslə bağlı bir sıra icmalları gürcü, özbək, türk dillərinə çevrilərək müvafiq ölkələrdə yayımlanmışdır. Fransız şairi Artur Remboden, tatar şairi Robert Minnullindən, çağdaş Amerika poeziyasından elədiyi yüksək səviyyəli bədii çevirmələri Ə.Cahangirin beynəlxlaq ədəbi əlaqələr sahəsindəki əməyindən xəbər verir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzinin sədri, Xalq yazıçısı Afaq Məsud

Ə.Cahangirin bədii tərcümə sahəsindəki ustalığını xüsusi qiymətləndirərək, bu tərcümələrdən tərcümə işinin tədrisi ilə bağlı təhsil müəssisələrində əyani vəsait kimi istifadə olunmasından danışmışdır.

Ə.Cahangirin ədəbi-bədii fəaliyyəti dövlətimiz və Azərbaycan Yaziçılar Birliyi, eləcə də bir sıra ictimai təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Onun haqqında Xalq yazıçılarından İsa Muğanna, Sabir Əhmədli, Anar, Elçin, Afaq Məsud, yazıçılardan Rəşad Məcid, tənqidçi və dilçilərimizdən Yaşar Qarayev, Tofiq Hacıyev, Akif Hüseynov, Vaqif Yusifli, Bəsti Əlibəyli və digərləri ən yüksək fikirlər demiş, onu müasir ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndəsi, müstəqillik dövrünün yetirdiyi hərtərəfli istedada malik söz adamı kimi dəyərləndirmişlər. Ə.Cahangir “Səs” esesinə görə A YB-nin təsis etdiyi Aydın Məmmədov adına “İlin ən yaxşı tənqidçisi” mükafatına, “Namaz” poemasına görə Konya Şəhər Bələdiyyə İdarəsi ilə A YB-nin birgə təsis etdiyi Beynəlxalq poeziya mükafatına, “Kim yatmış, kim oyaq” kitabına görə A YB-nin Yaşar Qarayev, Mədəniyyət Nazirliyinin “Qızıl kəlmə” mükafatlarına, Azərbaycan ədəbiyyatı qarşısındaki xidmətlərinə görə “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzinin Şahmar Əkbərzadə adına mükafatına, ümummilli öndər Heydər Əliyevin və Respublika Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamları ilə iki dəfə Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür...

...Yenə otuz beş il öncəyə, Əsədin tələbəlik illərinə qayıdırəm. Yadımdadır ki, Raifə Həsənova, Xalid Əlimirzəyev, Əlövsət Abdullayev, Nərgiz Paşayeva, Yəhya Seyidov, Ziynət Əlizadə, Təhsin Mütəllimov, Tofiq Hacıyev, İsmayıł Məmmədov, İsmayıł Əhmədov, Azad Nəbiyev, Şamil Salmanov, Abdulla Abbasov, Musa Adilov və digərlərindən ibarət müəllim-professor heyəti onun filoloq

gələcəyinə böyük ümidi lə baxırdılar. Bu gün Ə.Cahangirin verdiyi 55 illik ömür hesabatından görünür ki, o, müəllimlərinin ümidi lərini doğrudə bilib.

Əsədin müəllimləri arasında mən də varam. Və keçmiş tələbəm, bugünün sayılıb-seçilən, ən yüksək dəyərə, qiymətə layiq söz adımı Əsəd Cahangir haqqında bu yubiley məqaləsinin son nöqtəsini böyük bir daxili əminlik hissiylə qoyur, ona ən yüksək nemət olan cansağlığı, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirəm...

İlkin mənbə: edebiyatqazeti.az

Nurənə RAFAİLQIZI

NURANƏ RAFAİLQIZININ ŞEİRLƏRİ

Bir az səssizlik, bir az sənsizlik...

Bir stəkan çay istəyirəm,

yanında da limonu.

Bir qırıq qənd parçası,

bir kağız, bir qələm

cızmaqara edim onu...

Vəssalam,

mənə bu da yetər hələlik!

Gün batar, ay doğar,

bir az səssizlik, bir az sənsizlik...

Soyuq istəyirəm,
sümüyümə işləsin, bürünüm şalıma.

İsidim sobanı, deyinim halıma:

-Lap üzüdüm,

xəstələnəcəm, Vallahi bərk!

Əynimi qalın geyinəydim gərək!

Danlayım, dansayım

sübhədək özümü,

Hesaba-kitaba calayım

əyrimi-düzümü...

Vəssalam,

mənə bu da yetər hələlik!

Gün batar, ay doğar,

bir az səssizlik, bir az sənsizlik...

Bir parça çörək də pis olmaz,

üstündə yağ-pendir.

Ey Fələk, bu gecə
könlümü gəl, dindir!

Bir sən ol, bir də mən,
bir də ki təkliyim,

Bitməsin sübhədək
əlindən çəkdiyim...

Durmadan özünə,
lap elə üzünə
eyləyim şikayət!

Ürəyim boşalsın nəhayət...

Vəssalam, mənə bu da yetər hələlik,
Gün batar, ay doğar,
bir az səssizlik, bir az sənsizlik...

Bircə sən yoxsan dünyamda

Hər şeyim var...

Atam, anam, bacım, qardaşım,

Sirrimi bölməyə dostum-sırdışım.

Qohum-əqrəbam, yaxınım, yadım

Şərəfim, şöhrətim, izzətim, adım.

Bircə sən yoxsan dünyamda,

İlişib qalımsan röyamda...

Hər şeyim var..

Başımı salmağa evim-ocağım,

Qısıllib yatmağa küncüm-bucağım.

Halal zəhmət ilə rahat çörəyim,

Bir kitab yazacaq odlu ürəyim.

Bircə sən yoxsan dünyamda,

Yalnız arzumdasan, yalnız xülyamda...

Hər şeyim var...

Qızılım, mirvarım, incim-sədəfim,

Əqidəm, imanım, yönüm, hədəfim.

Başımın üstündə duran Allahım,

Xoşbəxt gələcəyə gedən sabahım.

Bircə sən yoxsan dünyamda,

Elə ona görə də

heç nə görünmür gözümə,

Bəzən, özüm də yad gəlirəm özümə...

Bircə sən yoxsan dünyamda,

Bircə sən yoxsan deyə

dağılır dünyam da...

Bulud qoymur səni görüm, ay Allah!..

Əzab çəkir içimdəki dəli ruh,

Biləmmirəm nə savabdı, nə günah.

Aç göylərin qaş-qabağın biryolluq,

Bulud qoymur səni görüm, ay Allah!...

Bulud qoymur səni görüm, ay Allah!

Göylər kimi içimiz də qapqara.

yusaq da, ha sürtsək də xeyri yox,

Hisi-pası çətin bir də ağara.

Çətin yuyub təmizləyə bu yağış

Ruhumuzun palçığını-kirini.

Dünya özü yaranandan fırlanır

Bizim kimi o da tapmır yerini.

Nə yurdu var, nə heç kimin yuvası,

Hamımızın içi bulud havası...

Hamımızın içi bulud havası,

Şişir-şisir, dolur dərdi-qəmimiz,

Tapılmayır nə yönümüz-çəmimiz.

Tapılmayır qapımızın açarı,

Aç göylərin qaş-qabağın biryolluq,

Bulud getsin ömrümüzdən, ay Tanrı!

Bulud getsin ömrümüzdən, ay Tanrı!

Günəş gülsün, biz də gülək günəşə,

Ay-ulduz da gecələri boyanıb,

Dərgahından salam söyləsin bizə.

Seyr eyləyək üfüqü, dan yerini,

Dağ başında çəni, duman yerini,

Qürub çığı qürubdan da zövq alaq,

Aradabir dənizə də baş vuraq.

Dalgalansın yanımızdan ləpələr,

Könlümüzdən dolanır, daha nələr...

Bircə bulud tutmasın göy üzünü.

Aç göylərin qaş-qabağın bıryolluq,

Tanrı, bizdən gizlətmə gəl üzünü!

Tanrı, bizdən gizlətmə gəl özünü!

Oğluma

Oğlum, arxam-dayağımsan,

Dirəyim, düşmən çəpərim!

Bil ki, sənə bağlanıbdı

Parçalanmış ümüdlərim!

Aysu TÜRKEL

QISA VƏ MƏNALI ÖMÜR

(Şəhid Eldar haqqında)

Vaxt gəldi, vədə yetişdi. Eldar hərbi xidmət yaşına çatdı. O zaman Avtomobil İstismarı Kollecində təhsil alsa da Eldar təhsilini yarımcıq dayandırıb silaha sarılmağı üstün tutdu.

Eldar bir gün hərbi geyimdə anasının qarşısında durub dedi:

-Ana, Vətən məni səsləyir. Mən də bir oğul kimi Vətənin keşiyində durmalıyam.

..... ananın gözləri doldu. Bəlkə də canından çox sevdiyi balasından ayrılaçğını düşünüb kövrəldi, bəlkə də oğlunu hərbi libasda görüb qürurlandı. Onu bilmirəm.

Ananın bulud gözləri Eldarın gözündən yayınmadı:

-Ana, niyə kədərləndin? Sən daha da qururlu olmalıdıran, çünki sən bu gündən əsgər anasısan. Əsgər anası məqrurluğu, əzəməti, vüqarı ilə hər kəsə örnək olmalıdır.

Eldar anasının gözlərini sildi.

Ana:

-Oğul, gözlərimin dolması kədərdən deyil, elə qürurlaşığımızdandır.

Hər bir Vətən oğlunun borcu Vətənə layiqincə xidmət etməkdir.

Mənim xeyir-duam daim səninlədir. Səngərdə məğrur dayan! Çünkü, bütün xalqımız sənin kimi igidlərə güvənərək rahat yaşaya bilir. Sən də çalış bu güvəni heç bir zaman sarsıtmayı!

Eldar anasının xeyir-duasını aldıqdan sonra döyüş bölgəsinə yola düşdü. İlk gündən kəşfiyyat bölüyündə xidmət edən Eldar qısa zamanda əsgər yoldaşlarının, eləcə də komandir heyətinin dərin hörmətini qazandı. Çünkü o verilən tapşırıqları vaxtından əvvəl yerinə yetirməklə yanaşı, cəsarəti, təpəri, səbri və təmkini ilə silahdaşlarından seçiliirdi.

Komandir Sübhan Abdulrəhmanın da Eldara xüsusi rəğbəti, inamı və güvəni vardi. Eldar hər kəsdən cılız görünən də diribaşlığı və qorxmazlığı ilə bir çoxlarına örnək idi. Odur ki:

-Eldar sən mənim körpə balam – əsgərimsən. Vətənə layiqincə və sevərək xidmət edirsən. Mənim sənə güvənim sonsuzdu. Amma yenə də ehtiyatlı ol, özünü qabağa atma...

Eldar dilləndi:

– Komandir, mənə olan güvəninizi sarsıtmamaq üçün sizə və Vətənə layiqli bir əsgər kimi xidmətimə davam edəcəyəm, təki siz hər tapşırığa məni göndərin. İnanın ki, düşmənin içində girsəm belə yenə də əliboş qayıtmayacağam, – deyir.

Beləcə günlər bir-birini əvəz edir.

Bir gün komandir mühüm xəbəri demək üçün əsgərlərə “düzlən!” əmri verir. Hər kəs öz sırasını tutduqdan sonra, uca səslə...

-Azərbaycan ordusunun şanlı əsgərləri, bildiyiniz kimi xain düşmən yenə də öz mənfur əməllərindən əl çəkmir. Atəşkəsi pozur, dinc əhaliyə qarşı təxribatlar törədir. Artıq gözünüz aydın, Ali Baş Komandan əks hücum əməliyyatına başlanması əmrini verdi. İgid əsgərlərim, döyüşə hazır olun! Qarabağ torpağı bizi gözləyir. Bu xəbəri eşidən əsgərlər sevincdən atılıb-düşür, bir-birini qucaqlayırdılar. Axı onlar döyüş əmrini çıxdan gözləyirdilər. Mənfur düşməndən Xocalı faciəsinin, Ballıqaya, Ağdaban, Qaradağlı qırğınıının qisasını almaq, Qarabağı düşmən tapdağından xilas etmək üçün səbirsizlənirdilər.

Nəhayət, 27 sentyabr günü dan yeri ağarar-ağarmaz ordumuz düşmən üzərinə yeridi. Müharibənin ilk gündündən Eldar döyüslərə qatıldı. Azərbaycanın igid əsgərləri xain düşməni məğlub edib, torpaqlarımızı azad etdikcə qürur hissi insana qol-qanad verirdi. Ordumuz kənd və qəsəbələri azad etdikcə, mənfur və hiyləgər düşmən silahlarını ataraq geri çəkilir, əsgərlərimiz qarşısında nə qədər aciz olduqlarını sanki yenicə dərk edirdilər.

Döyüş şiddətləndikcə ölü və yaralıların da sayı artırdı. Düşmənin itkisi isə dəfələrlə çox idi. Əsgərlərimiz xeyli sayıda ağır texnikanı qənimət olaraq ələ keçirmişdi. Belə bir vəziyyətdə namərd gulləsi Eldarı yaxaladı. Silahdaşları nə qədər təkid etsə də Eldar hospitala getməkdən imtina etdi. “Əsgər yarasını torpaq sağaldar” deyib döyüşünə davam elədi. Eldar onu da dedi ki, Vətənin bizə ehtiyacı olan zaman onu kiminsə ümidiñə buraxmaq olmaz, sonu ölüm olsa belə son damla qanımıza qədər qorunmalıyıq. Bu yolda öldü var, döndü yoxdu! – deyib, haydi, irəli, səsini bir qədər də ucaltdı. Döyüş yoldaşları Eldar üçün narahat olsalar da, Eldarın bu hərəkəti onları qürurlandırdı.

Artıq demək olar ki, Cəbrayılin bütün ərazisi işgalçılardan təmizlənmiş, digər istiqamətlərdə də ordumuz strateji yüksəklilikləri ələ keçirmişdi. Eldarın daxil olduğu dəstə isə Füzuli şəhərinə doğru irəliləməkdə idi. Amma düşmənin ən güclü müdafiə olunan səngərlərindən biri məhz həmin istiqamətdə qurulmuşdu. Qızığın döyüş gedirdi. Tankın, topun səsi qulaq batırırdı. Əsgərlərin sıraları seyrəlsə də düşmənin leşləri ayaqlar altında qalaqlanmışdı. Şəhidlərin qisasını almaq üçün hər kəs irəli atılır, sanki öldürmək, ölmək uğrunda mübarizə gedirdi. Eldar da komandiri ilə ciyin-ciyinə əzmlə vuruşur, səngərdən-səngərə atılırdı. Namərd gulləsi Eldarı

yaxalamasayıdı hələ neçə-neçə döyüşlərdən zəfərlə çıxacaqdı. Şəhidlərin qanını almaq, hansısa bir zirvəyə bayraq taxmaq üçün fürsət gözləyirdi. Axı həm də hərbi xidmətə yola düşəndə anasına söz vermişdi. Söz vermişdi ki, Qələbə bayrağını dalğalandırmadan geri dönməyəcək. O gün oktyabrın 6-sı günü idi. Şəhidlik şərbətini içmək Eldara həmin gün qismət oldu. Beləcə o, ruh olub göylərə çəkildi – Tanrı dərgahına sarı...

Eldar qısa və mənalı həyat yolu keçdi. Və nə yaxşı ki, bu qısa zamanda qanı ilə – qızıl hərflərlə adını tarixə yazmağı bacardı. Gələcək nəsillər üçün ibrət, örnek ola bildi Eldar.

Zaur USTAC

ƏLİ BƏYİN “HƏRBİ ZƏNGİLƏN”INA SƏYAHƏT

və ya Azərbaycan ədəbiyyatının “Hərb və Sülh”ü

Dəyərli oxucunu salamlayaraq, yenidən görüşmək imkanını biziə nəsib etdiyinə görə Ulu Tanrıya şükür'lər edirəm.

Bugünkü söhbətimizin mövzusu müasir Azərbaycan ədəbiyyatıdır. İmzası son iyirmi ildə ciddi yazılarə maraq göstərən geniş oxucu auditoriyasına yaxşı bəlli olan Əli bəy Azərinin “Hərb Zəngilan” əsəri barədə təəssüratlarımı sizinlə böülüşməyə çalışacağam.

Yeri gəlmışkən, nəzərinizə çatdırım ki, bu sətirlərin müəllifinin qələmindən çıxmış məqalələrdən biri “Hərb mövzulu yazılar...” – on yeddinci yazı adlanır.

İndi isə keçək mətləbə. Əsəri ilə tanışlıqdan əvvəl Əli bəy Azərinin özü barəsində məlumatlara nəzər salaq.

QISA ARAYIŞ. Əli bəy AZƏRİ (Əli Qurban oğlu Rzaquliyev) 15 iyul 1966-cı ildə Azərbaycanın füsunkar bölgələrindən olan Zəngilan rayonunun Vejnəli kəndində dünyaya göz açıb. Məhəmməd Füzuli adına fizika-riyaziyyat təmayüllü Ordubad şəhər internat məktəbi bitirib. Ali təhsilini Ukraynanın Xarkov şəhərində alıb.

O, 1984–2002-ci illərdə hərbi xidmətdə olub. Vətən torpaqlarının müdafiəsi uğrunda döyüşlərdə iştirak edib, hərbi əməliyyatların təşkilatçısı və rəhbəri olub. Tank və motoatıcı taborlara komandirlik edib, motoatıcı briqada komandirinin müavini vəzifəsinədək yüksəlib. Təqaüdə “mayor” rütbəsində çıxıb. Mühərribə veteranıdır.

Yaradıcılığa çox erkən yaşılarından başlayıb. Hərbi xidmətdən sonra həyatını bütünlükə yaradıcılığa həsr edib. Dövri mətbuatda 300-dən çox məqaləsi dərc olunub. 11 kitabı çapdan çıxıb. Əsərləri

almanaxlara daxil edilib. “Hərbi Zəngilan” roman-xronikası, “Arazgersdən keçən köç”, “Qəmlibel müsibəti” adlı povestləri, onadək hekayəsi var.

Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin üzvüdür. “Rəsmi Bakı” qəzeti və “Xəzan” jurnalının baş redaktorudur. 2020-ci ildə yazıçılar üçün nəzərdə tutulmuş Prezident təqaüdünə layiq görülüb.

Biz müəllifdən tarixi mövzularda yeni-yeni dəyərli əsərlər gözləyirik.

HAŞİYƏ. *Burada yazını elektron variantda, yəni saytlardan oxuyanlar üçün müəllifin ƏLİ BƏY AZƏRİ – HEKAYƏ, ƏLİ BƏY AZƏRİ – QURD AĞZI olmaqla iki hekayəsi ilə tanış olmaq imkanı ərməğan edirəm.*

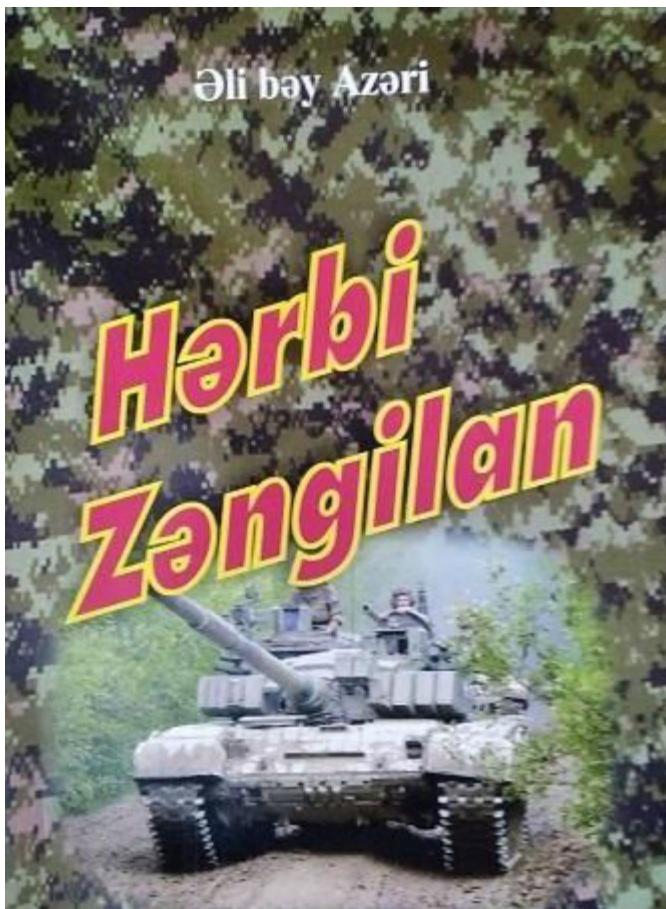
PARALELLƏR

Əli bəy Azərinin həyat və fəaliyyəti ilə tanış olduqda gördüm ki, biz çox az fərqlə eyni həyatı yaşamışq. Belə ki, ikimiz də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda müharibənin iştirakçısı olmuşuq. Sovet ordusunun peşəkar, nümunəvi, tam hazırlıqlı zabiti Əli bəy savaş meydanına taborun qərargah rəisinin müavini vəzifəsində, baş leytenant rütbəsində atılmışdı. Mən isə döyüşlərə 18 yaşı yenicə tamam olmuş, universitet auditoriyasından çıxmış gənc əsgər kimi qatıldım...

O, özünün indi-indi nizama düşmüş həyatını, uzun illərdən sonra nəhayət ki, gerçəkləşdirməyə başladığı arzularını, qürbət eldə çətinliklə qazandıqlarını tərəddüd belə etmədən Vətən yolunda qurban verdi. Mən isə bir azərbaycanlı kimi özümdən soruşdum: “rayonu (Ağdam) müharibə meydanına çevrilmiş gənc Bakıda gün keçirə bilərmi?”

Əli bəy Azəri Füzuli-Zəngilan-Qubadlı cəbhəsində, Zaur Ustac isə Ağdam-Tərtər-Goranboy cəbhəsində döyüşürdü.

Bunları “qismət”, “alın yazısı”, tale oxşarlığı adlandırmaq olar.

MƏZMUN

Beləliklə, “Hərbi Zəngilan”ın qısa məzmunu ilə tanış olaq. Bu əsər müəllifin “Könüllülər” və “Alay dövrü” adlı digər iki romanının da daxil olduğu trilogiyanın birinci hissəsidir. “Hərbi Zəngilan”da təsvir olunmuş hadisələr 1992-ci il iyun ayının birindən noyabr ayının 30-na qədərki qısa, ancaq hadisələrlə çox zəngin və ziddiyətli bir dövrü əhatə edir. Proseslər o qədər sürətlə cərəyan edir ki, zaman sanki bir çay kimi axıb gedir. Roman öz oxucusuna həmin günləri

təkrar yaşıdır. Bu əsər həm də gələcək nəsillərin real tarixlə tanış olmaları üçün gözəl bir imkandır.

Keçmiş bilməyənlər üçün gələcək həmişə qaranlıq olacaqdır. Kitabın 3-cü səhifəsinin 5-ci abzasında belə bir cümlə var : “...Roman-xronika, nəsrin, bəlkə də ən çətin formasıdır.” Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, bu sətir müəllifin Müqəddimə əvəzi adlandırdığı hissədəndir. Əli bəy Azəri sözünə bədii əsər üçün müqəddimənin vacibliyi barədə qeydlərlə başlayır. İndi tanış olduğunuz bu yazı isə, əslində, əsərin kitabdan kənar müqəddiməsidir.

ƏSƏRİN DİLİ – MİLLİ BƏDİİLİK

Uzun müqəddimədən sonra əsərin dili barədə bir neçə kəlmə yazaq və bəhsimizi davam etdirək. Müəllif haqqında qısa arayışdan gördük ki, uşaqlıq vaxtından yazmaq həvəsi olsa da, taleyin hökmü onu tamam başqa bir səmtə yönəltmişdir. O, ədəbiyyat və tarix yaradan, lakin bunlarla heç bir əlaqəsi olmayan sənətə yiyələnmişdir. Filoloq deyil. Heç humanitar sahənin mütxəssisi də deyil. Tam əksinə, dəqiq elmlərin, texniki sahənin adamı olan Əli bəy ixtisasca komandan-mühəndisdir. Görünür, məhz hərbçi olduğuna görə, Əli bəyin yazılarında ciddi sistemlilik və dəqiqlik vardır. Bir məsələni də qeyd edək – o, ədəbiyyatçı olmasa da, dilimizin incəliklərindən, xüsusi ilə hadisələrin cərəyan etdiyi bölgələrə məxsus spesifik söz və ifadələrdən böyük ustalıqla istifadə etmişdir. Əsərin dilindəki bu xüsusiyyət həm də ona görə təqdirəlayıq və əhəmiyyətlidir ki, söyügedən bölgələrin insanları uzun müddətdir şəhərdə yaşadıqlarından spesifik söz və ifadələrin itirilməsi təhlükəsi yaranmışdır. Sadə xalq dilini yazılı ədəbiyyata gətirib belə söz və ifadələrə yeni həyat bəxş etdiyinə görə Əli bəyə təşəkkür düşür.

VƏTƏNPƏRVƏRLİK, TƏƏSSÜBKƏŞLİK VƏ TARİX

Əsər gənc, enerjili, ən əsası isə düşmənə nifrət, Vətənə sonsuz bir məhəbbətlə alışib-yanan baş leytenant Əli Rzaquliyevin Uzaq Şərqdən bir vaxtlar quzu otardığı, seyrindən doymadığı, 1988-ci ildən döyüş bölgəsinə çevrilmiş doğma yurduna qayıtması ilə başlanır. İlk hadisələr zəif və xaotikdir. İkinci fəsildə dinamiklik artır. “Hərbi Zəngilan”, yeni trilogiyanın birinci hissəsinin sonunda Zəngilan böyük dəyişikliklərin astanasındadır.

Hadisələr hərbi hissədə, hərbçilər arasında cərəyan edir. Əli bəy elə incəlikləri ustalıqla qələmə alıb ki, bunu hərbçi olmayan heç bir yazar edə bilməzdi. Təkcə müxtəlif situasiyaları, subardinasiya məsələlərini, qərargah mədəniyyətinə aid spesifik elementləri deyil, həm də qondarmaları böyük peşəkarlıqla təqdim etməyi bacarmışdır. Müəllif peşəkar hərbçi olduğuna, uşaqlığı kənddə keçdiyinə, zəngin söz ehtiyatına yiyələndiyinə görə belə faydalı, əhəmiyyətli, vacib bir əsəri ərsəyə gətirə bilmüşdür.

Əsərdə yerli əhalinin hərbçilərə absurd münasibəti ilə rastlaşıraq. Məsələn, ikinci fəslin “Ölüm günü” bölümündə yenicə erməni atəşinə tuş gəlmış kəndin sakinləri – arvadlar köməyə – haraya gələn hərbçilərə qarğış edirlər: “Sizi görünüm qırılasınız. Vayınıza oturaq. Siz gələnədək ...”. Müəllif burada həm maraqlı ifadə vasitələri şeçmiş, həm də bir eyhamla ara qarışanadək normal qonşuluq münasibətlərinin olduğunu ortaya qoymuşdur. Yoxsa, arvadlar öz əsgərlərini niyə qarğışın ki?

“Nüvədi bölüyüünün döyüş təyinati” bölümündə təyinatla bağlı: “Lələnin öz əmridir...”.

“Qisas alınmalıdır” bölümündə idarəcilik barədə: “Salacaq şapalağın altına...”.

“Altı nömrəli ehtiyat möhür” bölümündə yerlibazlıqla bağlı: “Gürcüstanlı gəlib, Zəngilanda...” və s. maraqlı misallar var.

Satqınçılıq məsələsindən söhbət açılanda məlum olur ki, hamının bir nömrəli şübhəli şəxs hesab etdiyi Sona arvadın gəlini qərargahda makinaçı işləyir... Hər zaman olduğu kimi...

Bir maraqlı misala da nəzər salaq. Bu dəfə obyekt polisdir. Yeri gəlmışkən, bir nüansı diqqətinizə çatdırım. Makulunun “Səttarxan” əsərində göstərilir ki, jandarma işə düzəlmək üçün mütləq rüşvət vermək lazımdır. Bu yüz il əvvəl Güney Azərbaycanda baş vermiş hadisədir. Qeyd etmək lazımdır ki, SSRİ-də rüşvət və korrupsiya adı bir hal idi. “Hərbi Zəngilan” əsəri cəmiyyəti içindən məhv edən bu bələaya da toxunur: “Cəbrayıldan gələn polis” bölməsində Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk illərində Ukraynadakı düzənini pozub Vətənə xidmətə gəlmış polis zabitinə Cəbrayıl rayon polis bölməsində açıq-aşkar deyilir ki, iyirmi beş min verməsən xeyri yoxdur...

Yerlibazlıq, yerliçilik adlandırdığımız murdar təzahürün əksi olan bir hiss də vardır. Onun adı yurdsevərlik, vətənpərvərlikdir.

Baş leytenant Əli Rzaquliyev Sovet Ordusu sıralarında qalsayıdı, bəlkə də yüksələcək və daha firavan yaşayacaqdı. Ola bilsin ki, orada onun xidmətinə, işinə qiymət veriləcəkdi. Amma tarix “elə olmasayıdı, belə olardı” fikrini qəbul etmir. Beləliklə, qəhrəmanımız Zəngilanı – doğulub boy-a-başa çatdığı yurdun döyüşçüsü olmayı seçdi.

HAŞİYƏ. Baş leytenant Əli Rzaquliyev vətəninin, yurdunun fədakarıdır. O, əsl vətən oğullarının ümumiləşdirilmiş obrazıdır. Hər bir azərbaycanlı belə igidlərə dəyər verməyə borclu olduğunu dərk etməlidir. Çox heyiflər olsun ki, indinin özündə də bunu anlamayanlar, qiymətləndirməyənlər çoxdur.

Baş leytenant Rzaquliyev Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargah rəisi general – leytenanat Bərşadlıının qəbulunda olarkən ona başqa bölgələrdə, hətta Bakıda daha yüksək vəzifələr təklif edilir. Lakin o, Zəngilan deyib durur. Ağdamda yeni qurulacaq tank taboruna komandır vəzifəsi təklif olunur. Yenə də razılaşmır. Halbuki bu onun üçün daha perspektivli bir təyinat olardı. Yurdsevərlik onu çəkib Zəngilana gətirir.

1994-cü ilin fevralınadək “Tərtər batalyonu”, “Berdə batalyonu”, bir neçə “Mingəçevir batalyonu”, filan sayılı tabor, “Qurtuluş batalyonu”, “20 Yanvar batalyonu”, adını unutduğum başqa bölgə batalyonlarının çox vaxt koordinasiya olunmayan fəaliyyəti böyük çətinliklər yaradırdı. Amma bu hərb sahəsindəki yeganə müşkülümüz deyildi. Təəssüf ki, bugünün özündə də problemlərimiz kifayət qədərdir. Yenicə müstəqilliyini elan etmiş kiçik bir respublika üçün belə hallar bəlkə də təbii idi. Ancaq indiki dövrdə, müasir təhdidlərin fonunda onlar yolverilməzdirdir.

Sözsüz ki, təhsildə, səhiyyədə, orduda, idarəetmədə mövcud olan problemlərin əksəriyyətinin kökündə cılızlıq, heyvani nəfs, cəhalət və özgə maraqlar dayanır.

ƏSƏRİN ƏHƏMİYYƏTİ

Əli bəy Azəri “Hərbi Zəngilan” adını verdiyi bu romanı sanki o dövr Zəngilanını tarixdə yaşatmaq istəyi ilə qələmə almışdır. Uşaqlıqdan yadında qalan sözləri, unudulmuş ifadələri, az qala hər kolu, hər daşı xatırlatmaqla Zəngilanın bədii portretini böyük ustalıqla yaratmışdır: Zəngilan təbii sərvətləri və spesifik resursları ilə fərqlənən qəribə coğrafi məkanda yerləşir. Naxçıvan yolunun üstündəki körpünün bir sütunu Ordubaddırsa, digəri Zəngilandır. Ölkədə iki qızıl yatağından biri Zəngilandadır. Dünyadakı iki Çinar meşəsindən biri – təbii artımına görə birincisi Zəngilandadır. Bu

meşənin bazasında Bəsətçay Qoruğu yaradılıb. İran İslam Respublikası ilə sonuncu sərhəd zastavaları Zəngiləndir və həmin vaxt hələ də rus sərhədçilərinin bölgədə mövcudluğu əhalidə qəribə ikrah hissi oyadırdı. Ermənistanının iki – Naxçıvanla aramızə süngü kimi sancılan Megri və böyük sənaye rayonu sayılan Qafan rayonu ilə sərhəd zolağı 157 km idi ki, bu da o vaxt ən böyük təmas xətti sayılırdı. Zəngilan üzərində cəmlənmiş maraqlar ucbatından ölkənin ictimai-siyasi-hərbi mənzərəsi buradan daha aydın müşahidə olunurdu ki, bütün bu vacib məlumatları siyasətdən uzaq, Vətəninin sonsuz məhəbətlə sevən, yurduna bağlı, adət-ənənəsinə sadıq, zəngin söz ehtiyatına malik hərbçi-yazar sözün əsl mənasında xüsusi bir məharətlə bugünkü oxucusuna çatdırı, gələcək nəsillərə ötürə bilmışdır.

Əli bəy Azəri qarşısına qoyduğu məqsədə nail olmuşdur. Onun “Hərbi Zəngilan”, “Könüllülər” və “Alay dövrü” adlı romanlardan ibarət trilogiyasını Azərbaycanın “Hərb və Sülh”üdür!

Biz bu gün Makulunun “Səttarxan”ından, Məhəmməd Əsəd bəyin “Əli və Nino”sundan, Bayram Bayramovun “Karvan yolu”ndan necə faydalırıqsa, gələcək nəsillər də Aqil Abbasın “Dolu”sundan, Fazıl Güneyin “Qara qan”ından, Əli bəy Azərinin “Hərbi Zəngilan”ından, Qələndər Xaçınçayının “Güllə işığında”nın belə faydalanaqlar. Gəlin bu siyahını zənginləşdirək. Gəlin Babək olaq, Azərbaycanımızı sevək... Nəsimi olaq, sözümüz yaşasın... Gəlin Şəhriyar olaq, səsimiz Arazın şırlıtısında itib batmasın... Gəlin Vurğun olaq, gəlin Bəxtiyar olaq... Hacıbəylini, Zərdabını, Haqverdiyevi yaşadaq... Şah İsmayıldan, Nadir şahdan güc alaqlı... İlham kimi qətiyyətli olaqlı... Ziyaların, Ülvilərin əməyi boşça çıxmamasın...

And olsun, Qələmə ki, ondan güclü silah yoxdur!

QEYD:

Sonda bir ricani nəzərinizə çatdırırm. Xahiş edirəm, yeni yazılmış hərb mövzulu əsərlər barədə məlumatları Votsap: (+994) 70-390-39-93 və ya E-mail: zauryazar@mail.ru vasitəsi ilə mənə bildirin. “Hərb mövzulu yazılar və ya dünyanın bir rəngi var” yazısından xəbərdar olan qələm adamlarına bildirmək istəyirəm ki, xeyli vaxtdır “Xaki üzərindəki qırmızı və ya qara qar” adlı hərb mövzulu yazılarından bəhs edən ikinci yazı üzərində işləyirəm. Əvvəllər az-çox təqdimatlarda yeni kitablardan xəbər tutmaq olurdu. Son illərdəki məlum məhdudiyyətlər səbəbindən bu imkan da aradan qalxıb. Bunu nəzərə almağınızı xahiş edirəm. Məhdud sayda nəşr olunub rəflərdə yatan hər kitabdan vaxtında xəbər tutmaq olmur. Bəlkə də o həqiqətən də çox dəyərli bir kitabdır.

TƏBRİK

Əli bəy AZƏRİ (Əli Qurban oğlu Rzaquliyev) **15 iyul 1966**-ci ildə Azərbaycanın füsunkar bölgələrindən olan Zəngilan rayonunun Vejnəli kəndində dünyaya göz açıb. Ad günü, eyni zamanda 55 illik yubileyi münasibəti ilə tərəfdaşımız “Xəzan” jurnalının təsisçisi və baş redaktoru Əli bəy Azərini təbrik edir, “Yubiley” medalı ilə təltif edirik! Uğurlarınız bol olsun, Əli bəy!!!

MƏLUMAT

Lap sonda bir məlumatı nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Belə ki, “Yazarlar” jurnalının növbəti xüsusi – on yeddinci buraxılışı “Əsəd Cahangir - 55” (Yazarlar dərnəyi XVII kitab) adı ilə görüşünüzə gələcək.

“TƏRƏFSİZ ƏDƏBİYYAT TARİXDİR!”

Jurnal bu layihə çərçivəsində ödənişsiz əsaslarla nəşr olunur.

Redaksiyanın ünvani: Az-1012, Bakı, M.Xiyabani-14a

Dövlət qeydiyyatı: № 2319, 16.08.2007-ci il.

Əvvəlki illərdə 15 xüsusi buraxılışı olub.

Dövri olaraq 2021-ci ildən çıxır.

E-mail: zauryazar@mail.ru

yazarlaraz@yandex.ru

Rəsmi saytı: WWW.YAZARLAR.AZ

Telefon: (012) 430-14 -81   (+994) 70-390-39-93

“Yazarlar”ın redaksiyasında yiğilib səhifələnir,

“El kitab çapı” mərkəzində çap olunur.

Çapa imzalanıb: 05.07.2021

Sifariş: №: 39

Format: A 5

Tiraj:100.

Elektron variant var.

Qiyməti: PULSUZ.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

QEYDLƏR

WWW.YAZARLAR.AZ

R. NURANƏ

X. AYDIN

A. AKİF

C. NİZAMİ

T. AYSU

U. ZAUR

YAZARLAR İYUL - 2021
N: 07 (07)

Əli bəy AZƏRİ - 55

